

Abioseston ve vodě

Petr Pumann
Státní zdravotní ústav

verze červen 2012

Vyjádření abiosestonu

- kvalitativní - textová informace o typu přítomných částic abiosestonu
- kvantitativní – odhad pokrývnosti zorného pole mikroskopu v procentech (limit pro pitnou vodu 10 %)

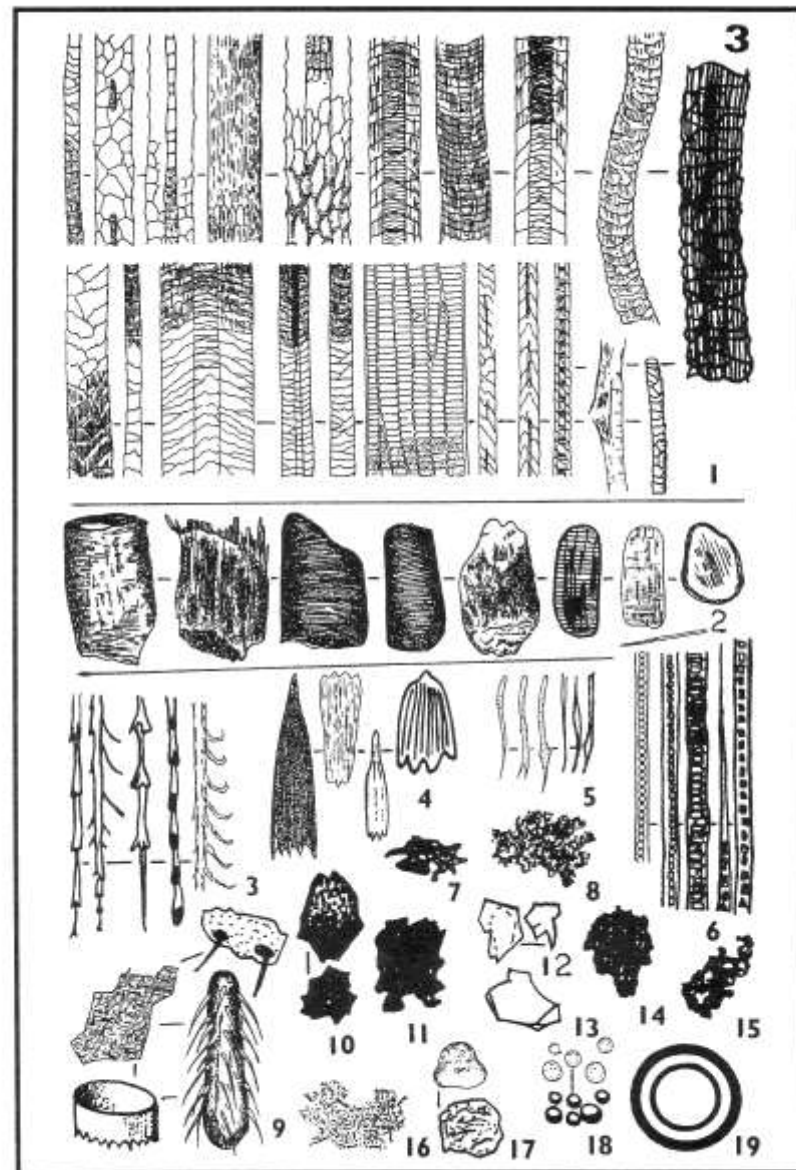
Kvalitativní stanovení

Abioseston ve vodě

- pozůstatky těl různých organismů (např. produkty metabolismu železitých bakterií, prázdné schránky rozsivek, zbytky schránek obrněnek, korýšů, vířníků, hmyzu, pylová a škrobová zrna, zbytky rostlinných pletiv, detritus)
- částice anorganického původu (např. produkty koroze, různé sraženiny, půdní částice)

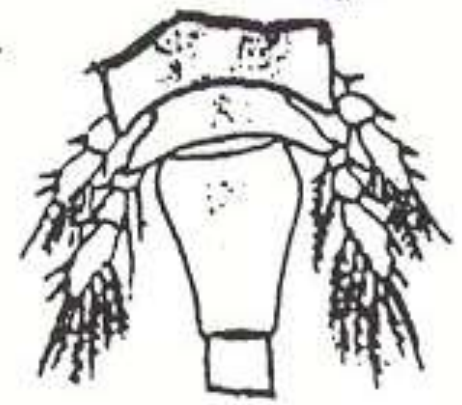
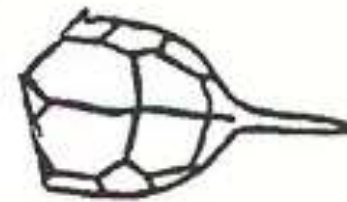
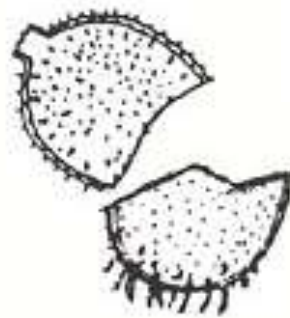
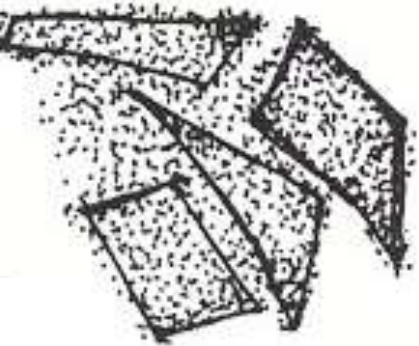
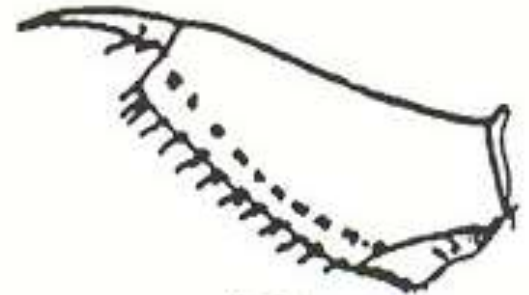
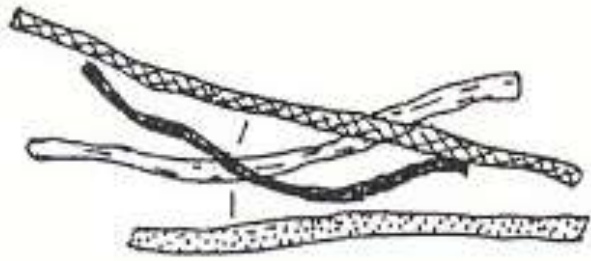
Obrazová tabule 3: *Abioseston (tripton)*, 3. část

1. Vlákna vlny (celá řada druhů)
2. Svalovina, příčně pruhovaná (maso), částečně natrávená
3. Ptáci peří
4. Motýlí šupiny
5. Štěriny chudošitinnatých červů (Oligochaeta)
6. Kryslí chlupy
7. Rez (okrově hnědě zbarvená), Fe(OH)₃
8. Sraženina hydroxidu železitého Fe(OH)₃
9. Různé zbytky chitínu hmyzu
10. Kamenné (černé) uhlí
11. Hnědé uhlí
12. Odštěpky křemáčité horniny
13. Štěpiny skla, průhledné
14. Síník železnatý, černý, FeS
15. Saze, černé
16. Detritus = neidentifikovatelné organické zbytky
17. Zrnka písku, částečně světlolomná
18. Olejové krápěje
19. Vzduchová bublina, tvoří se při zteplávání studené vody anebo při fotosyntéze vodních rostlin

Sládeček, Sládečková – Atlas vodních organismů se zřetelem na vodárenství...

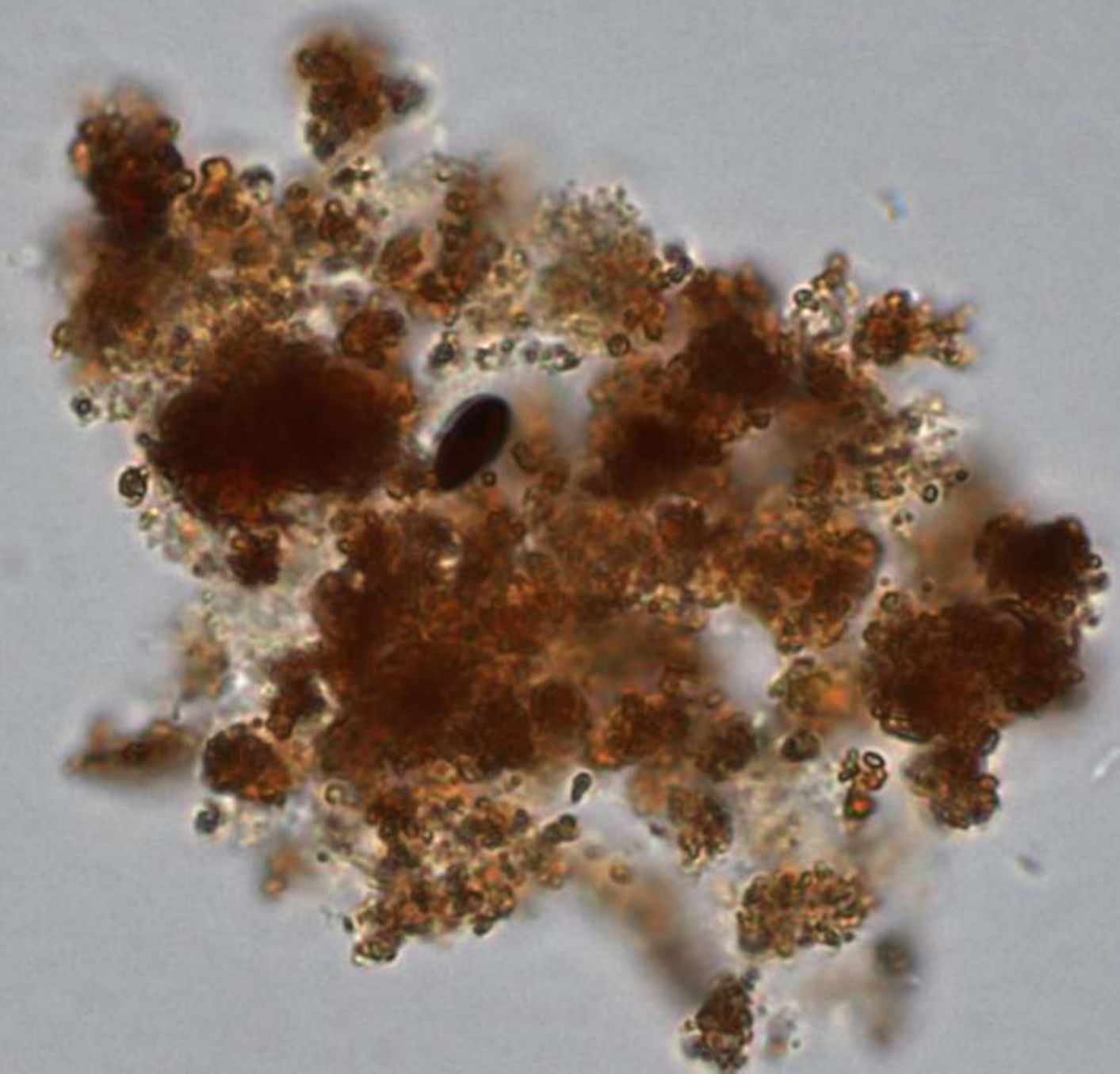
určování podle kreseb je problematické

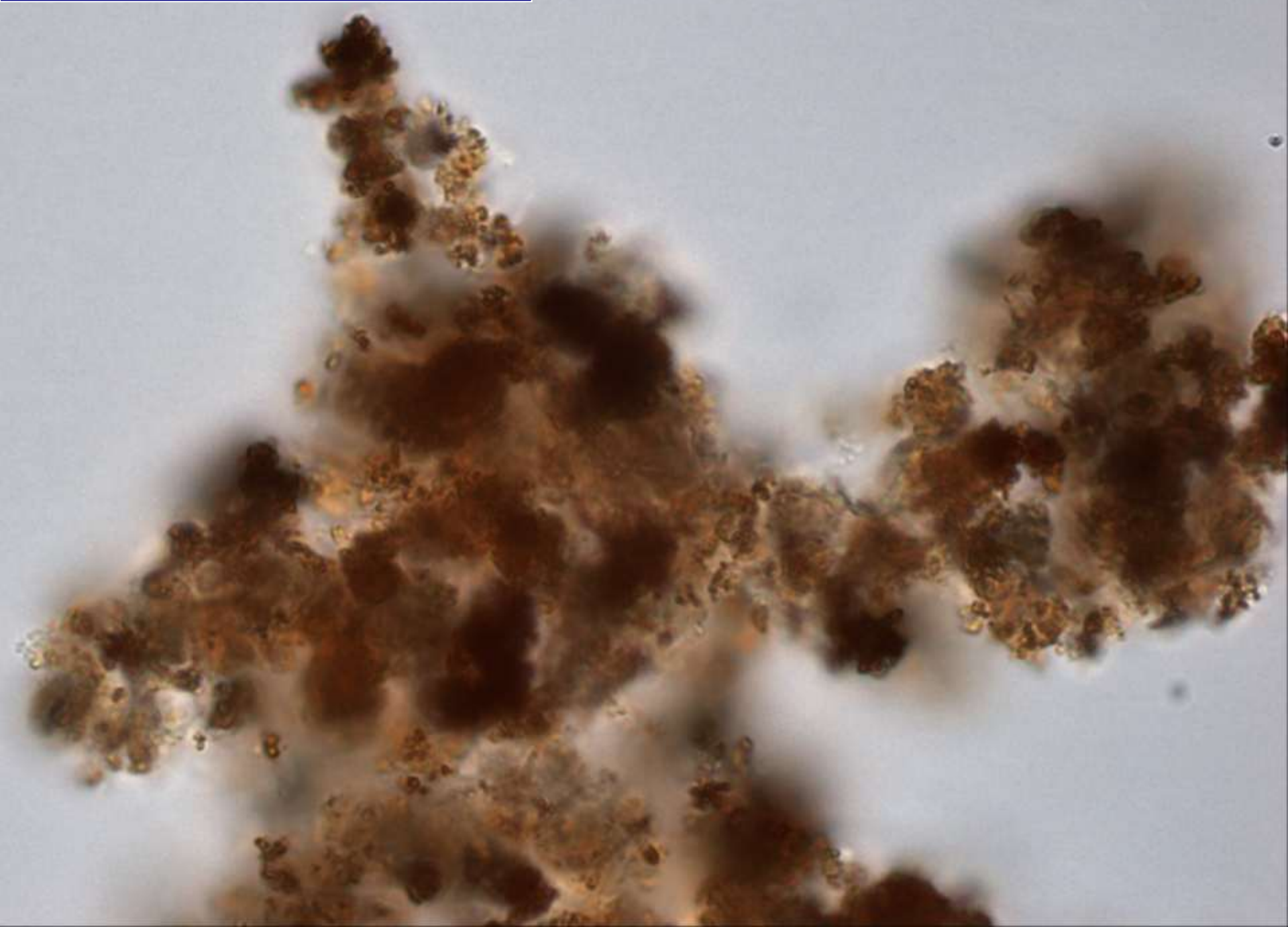
Sraženiiny železa – foceno objektivem 20x

Sraženiny železa – foceno objektivem 100x

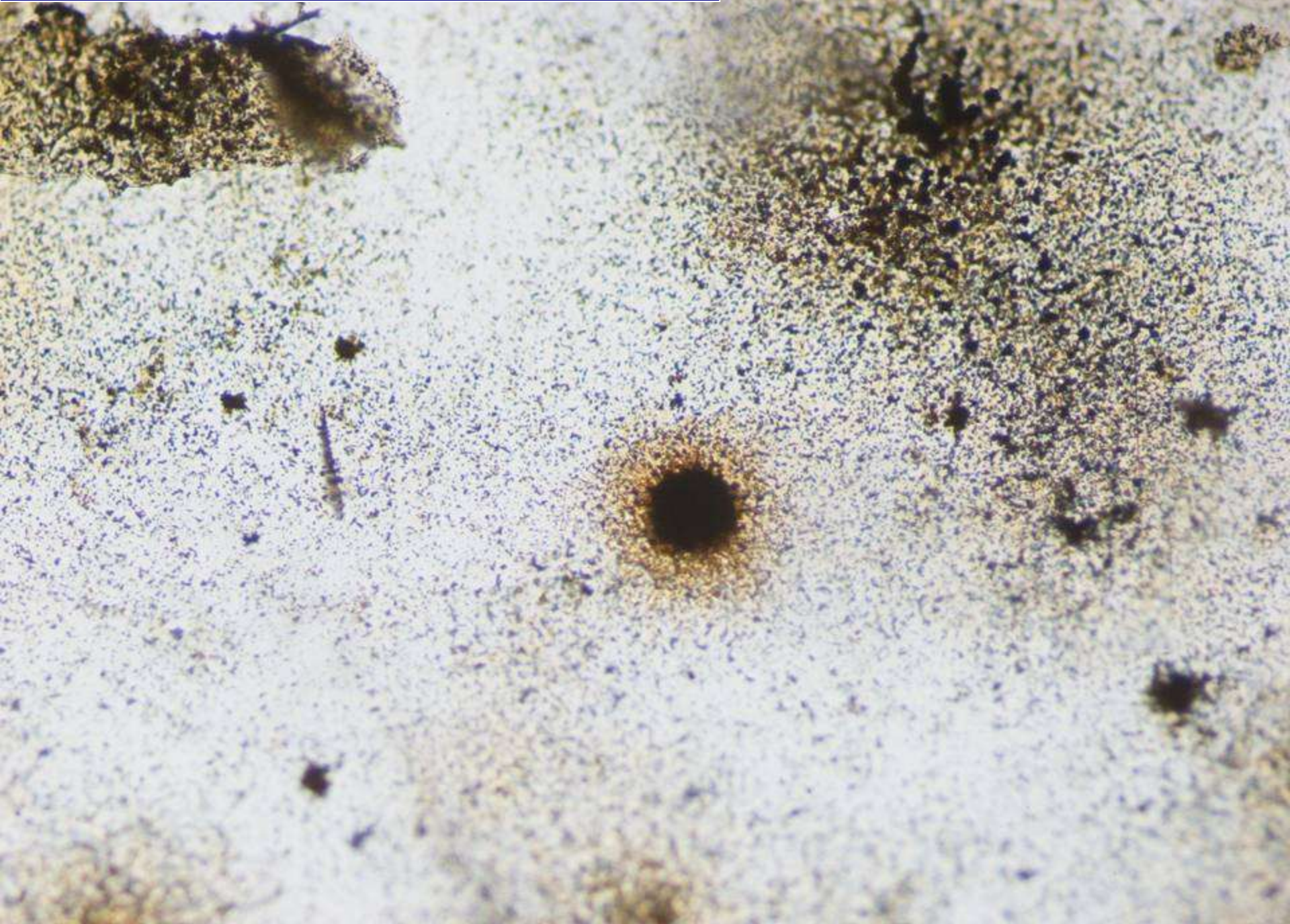

Sraženiiny železa – foceno objektivem 100x

vysrážené železo – stěna láhve se železitou minerální lahve

vysrážené železo – stěna láhve se železitou minerální lahve

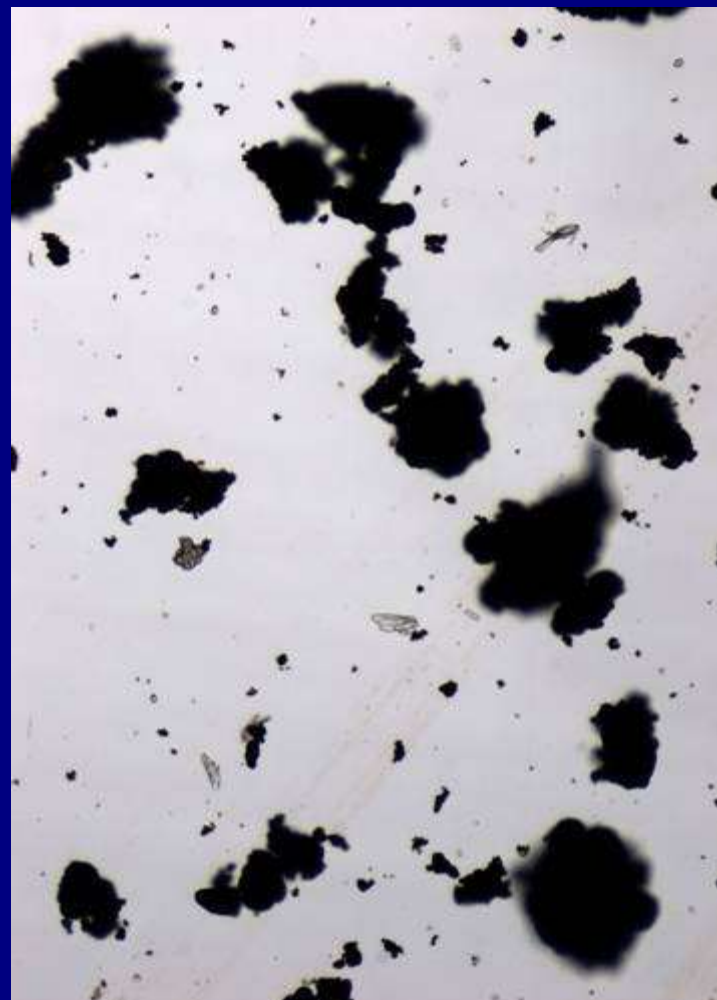
vysrážené železo – stěna láhve se železitou minerální lahve

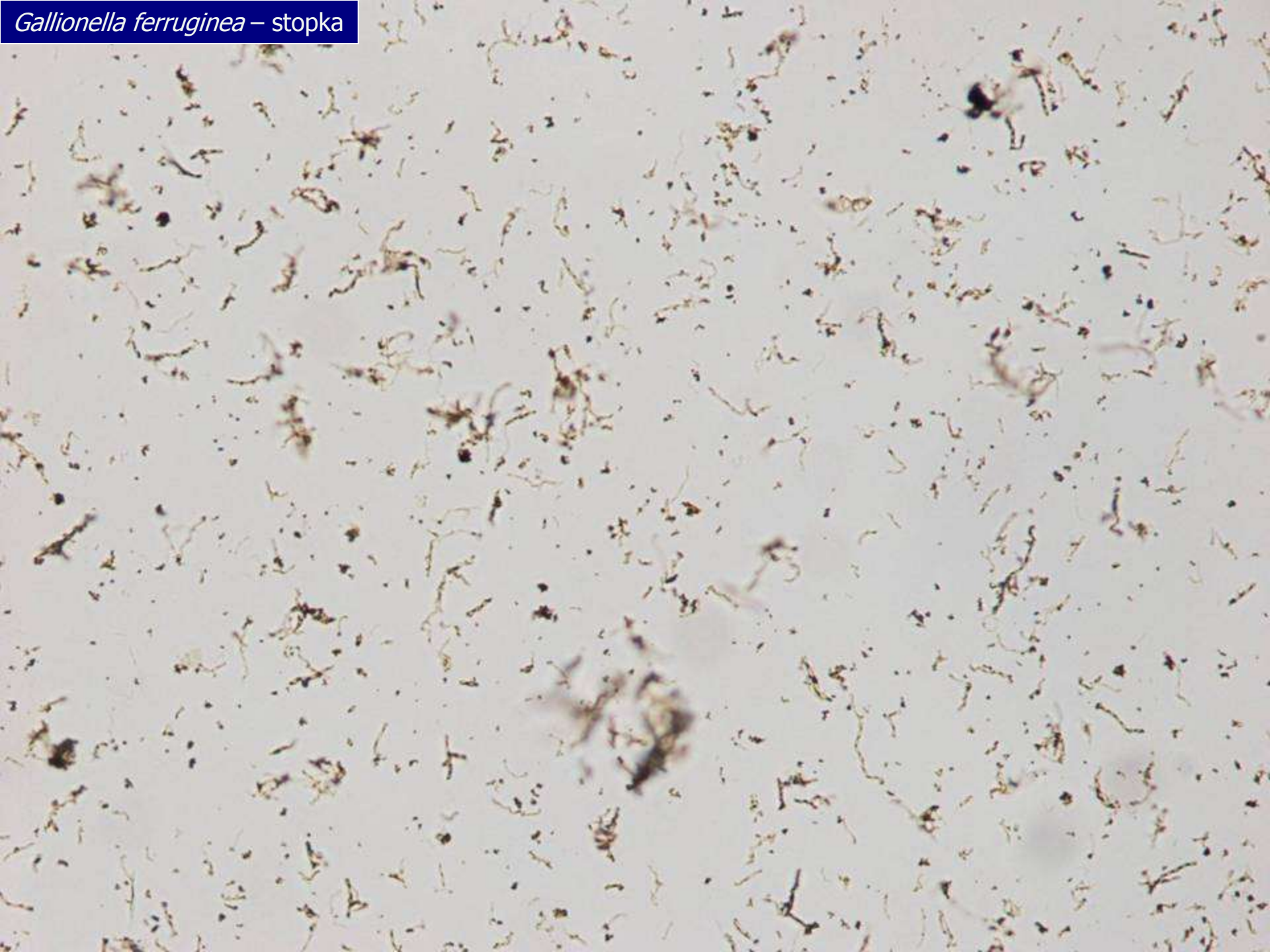
Sraženiiny železa – foceno objektivem 100x

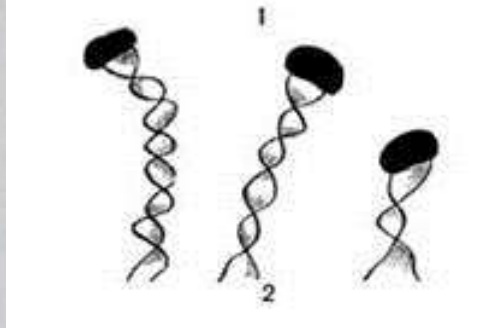
Sraženiны manganu

Gallionella ferruginea – stopka

Gallionella ferruginea - stopka

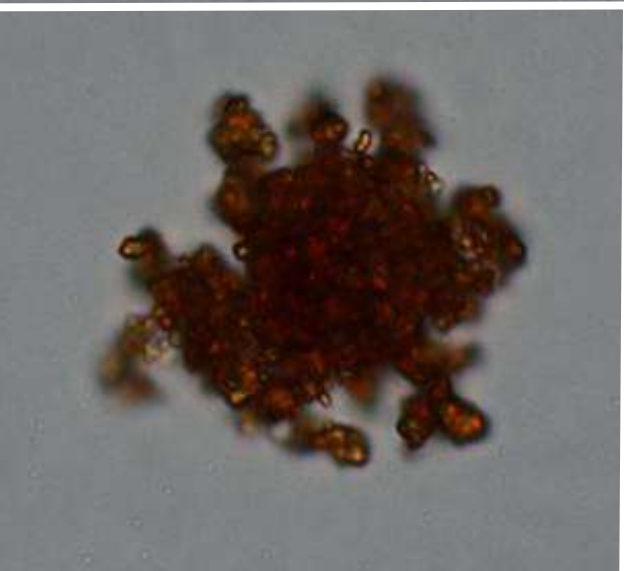
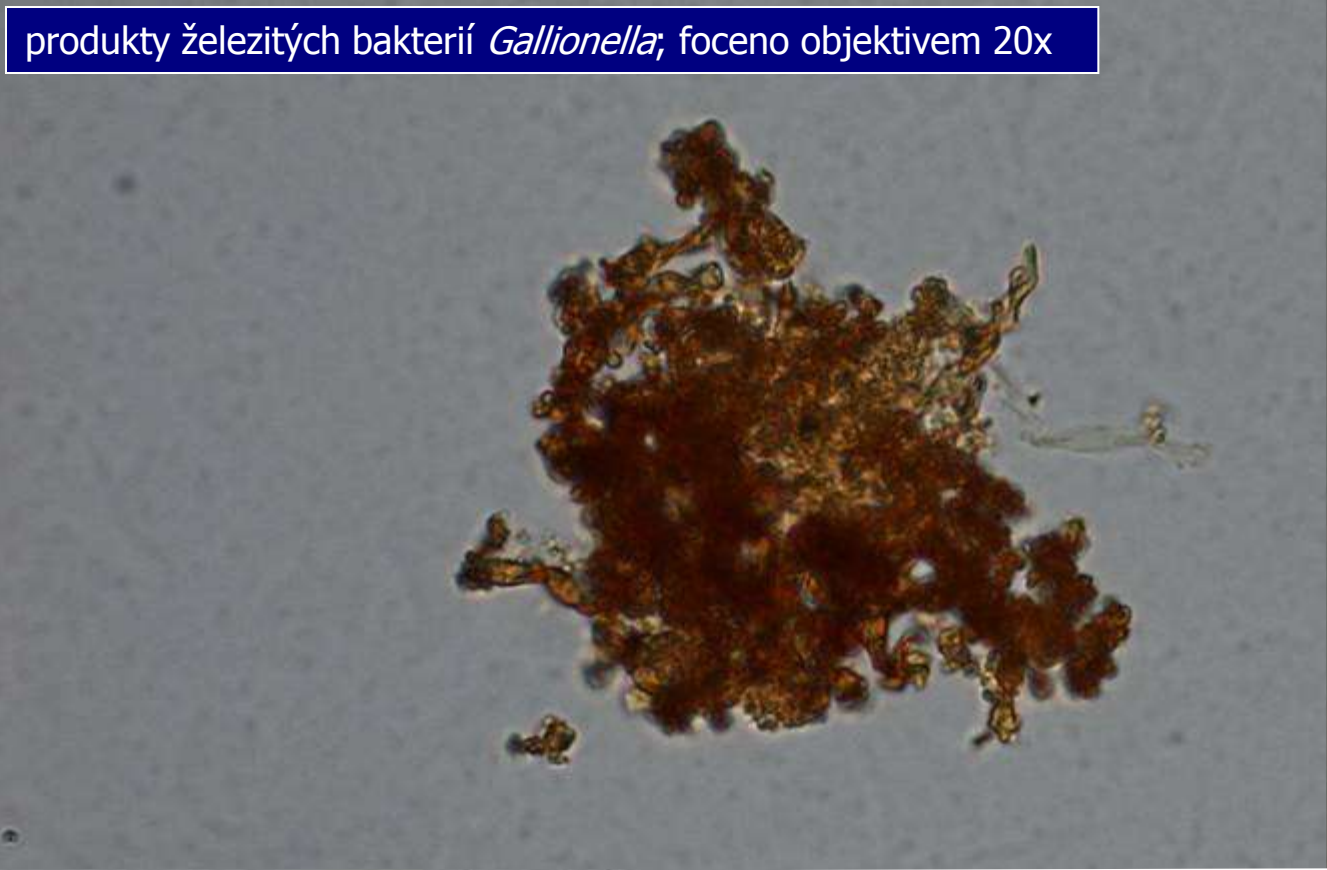

Gallionella ferruginea - stopka

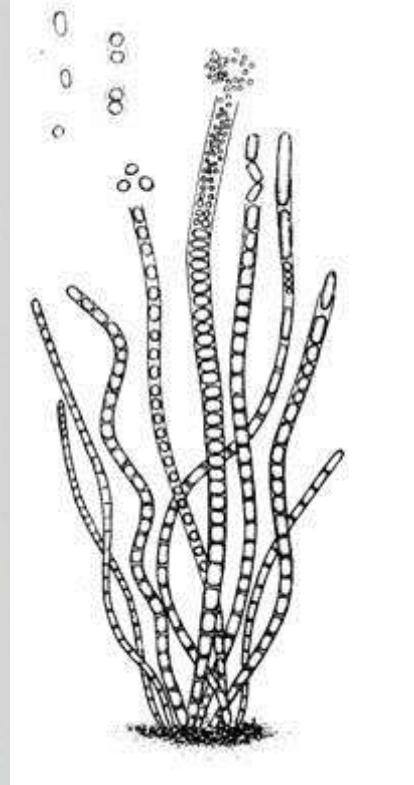

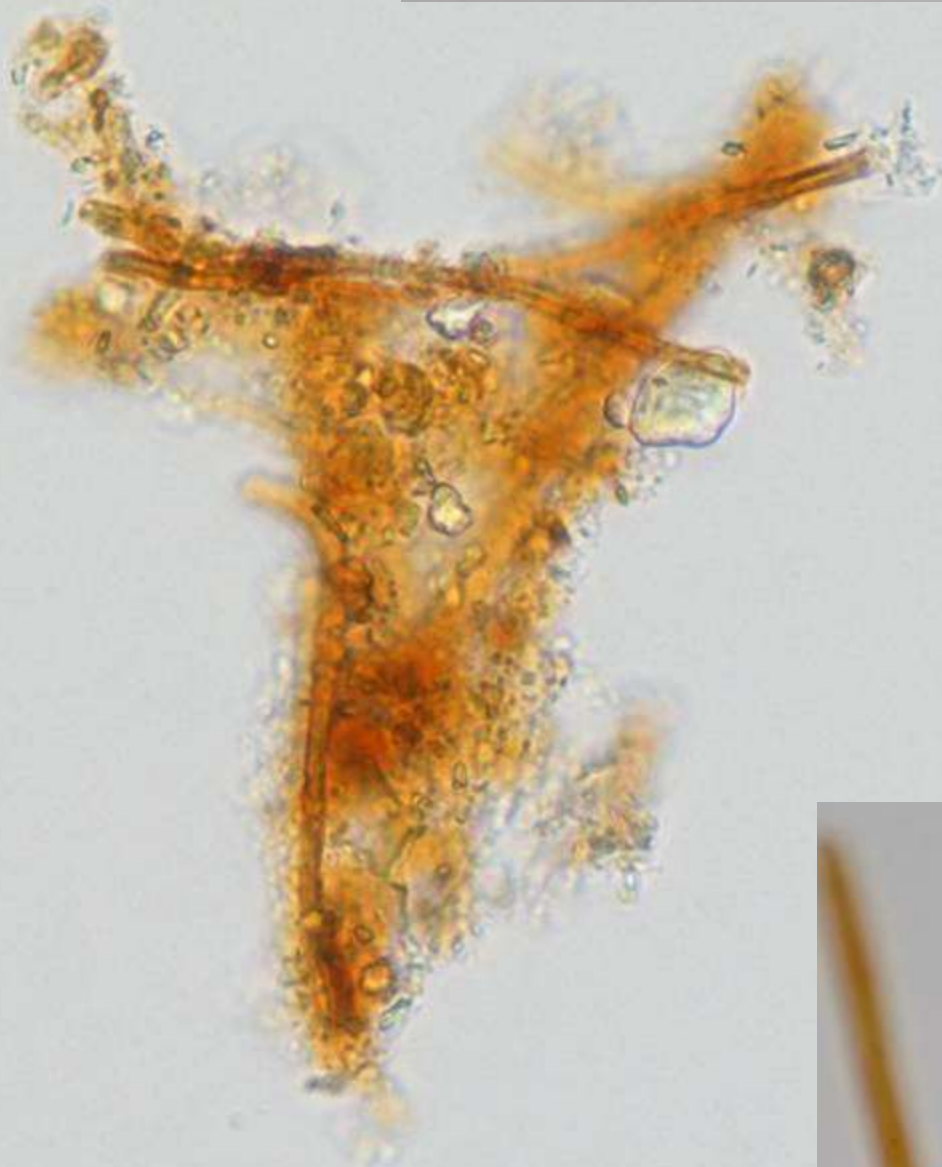
produkty železitých bakterií *Gallionella*; foceno objektivem 20x

Crenothrix polyspora

Leptothrix ochracea

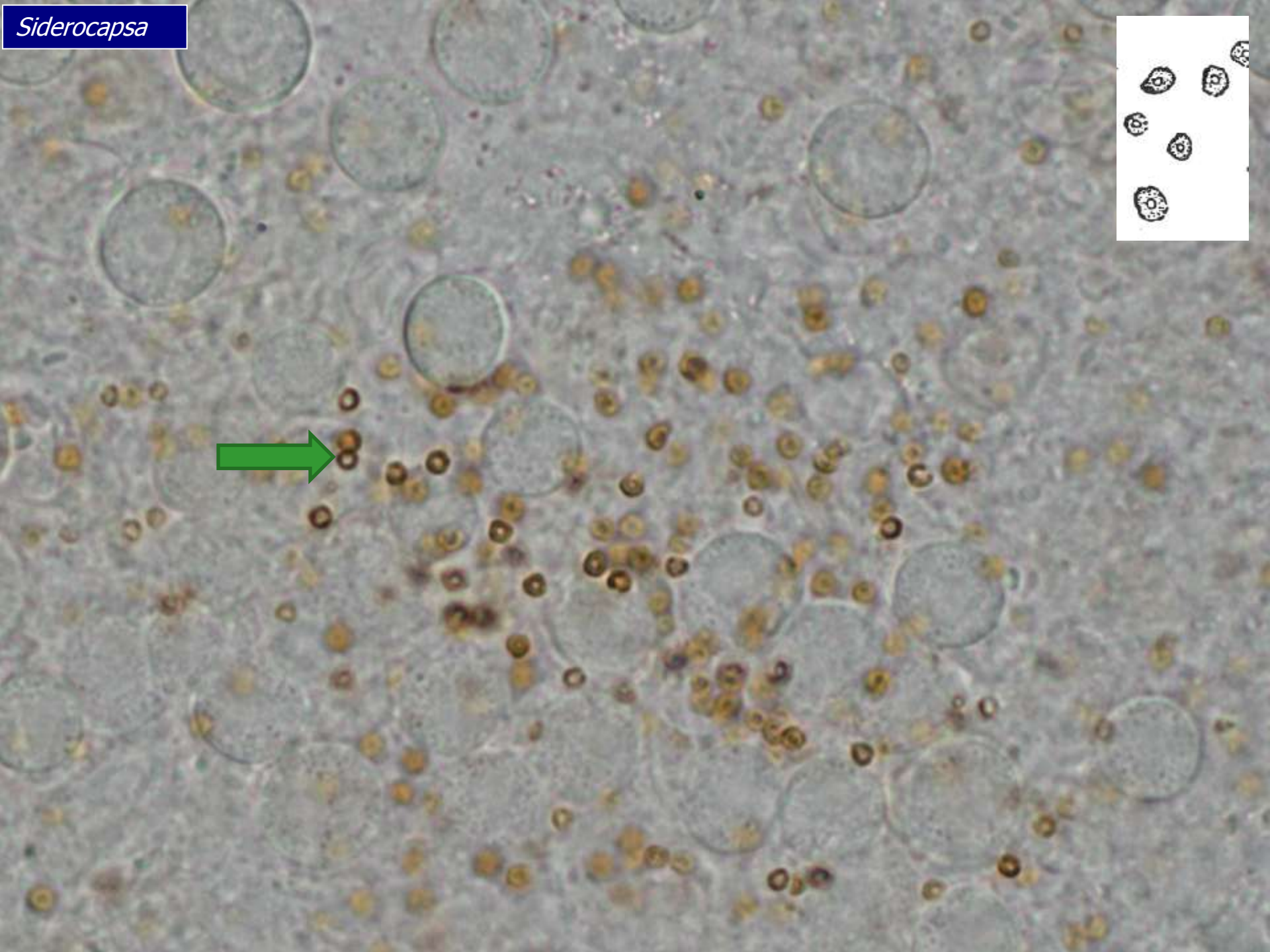
Toxothrix trichogenes

Leptothrix echinata

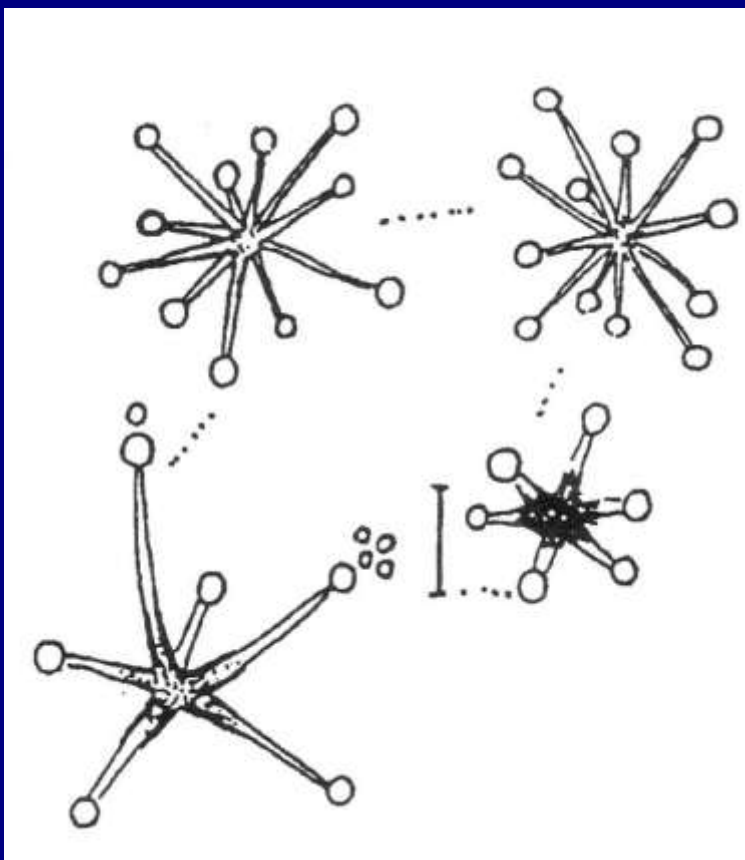

Siderocapsa

Planktomyces bekefii

(plankton)

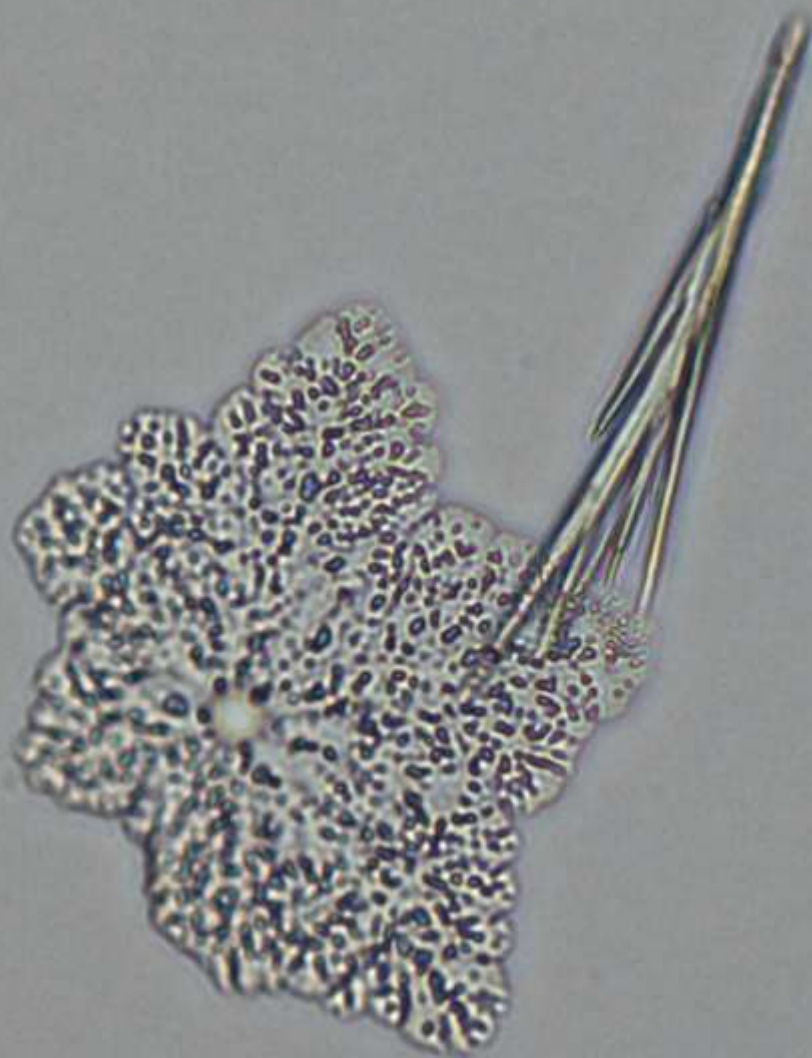

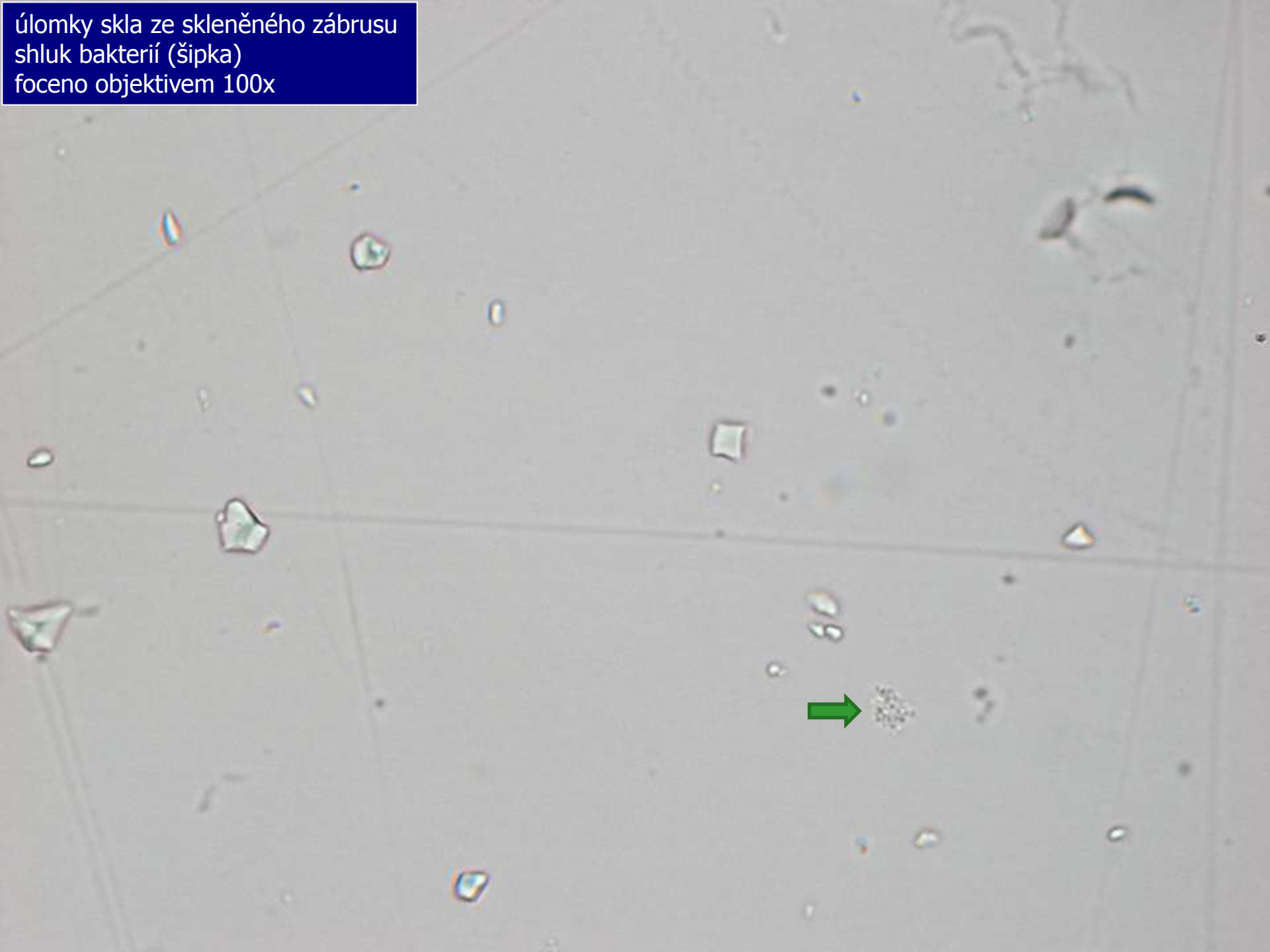
Přechodná tvrdost - uhličitan

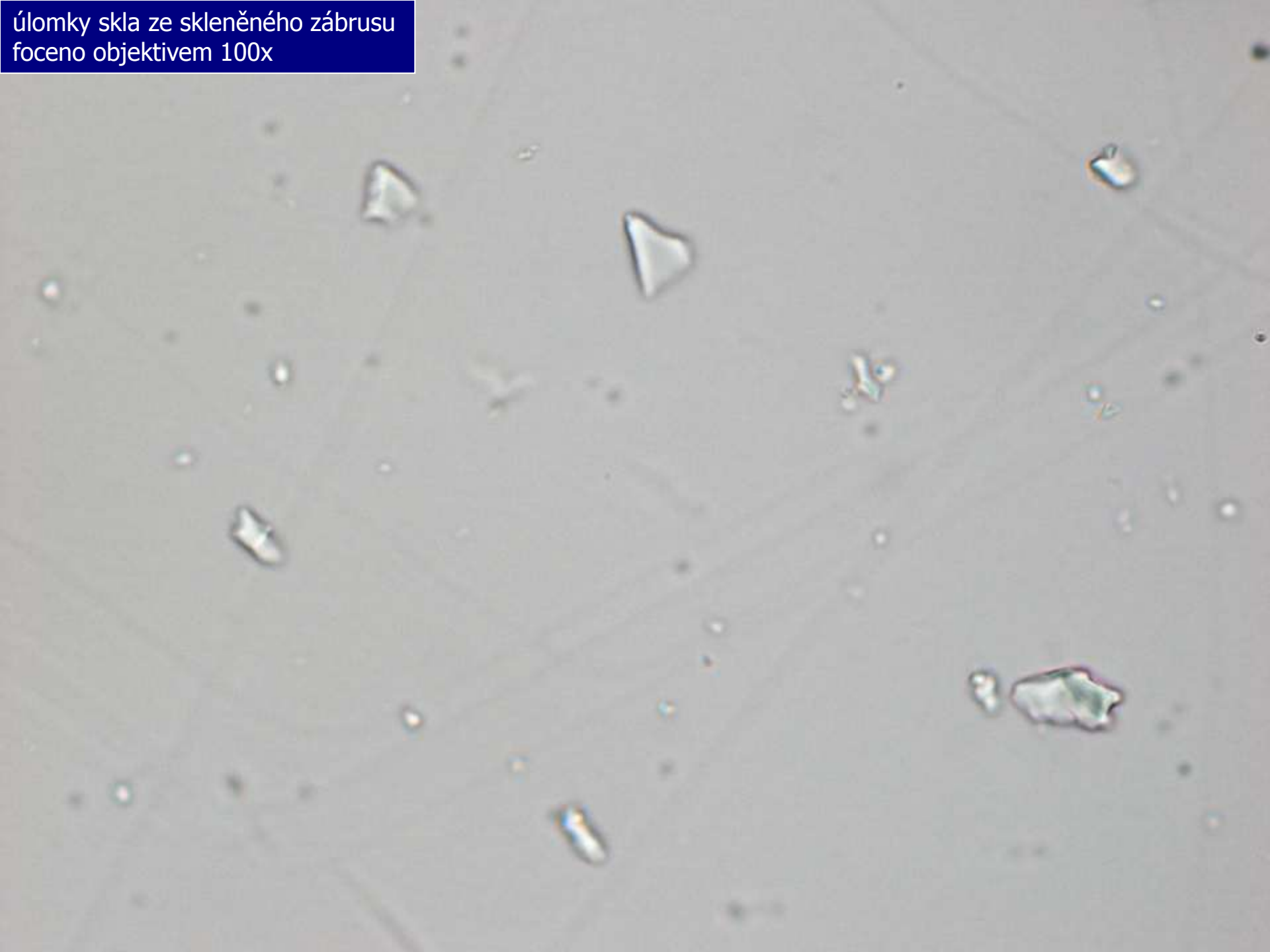
Přechodná tvrdost – uhličitan vápenatý a ?

úlomky skla ze skleněného zábrusu
shluk bakterii (šipka)
foceno objektivem 100x

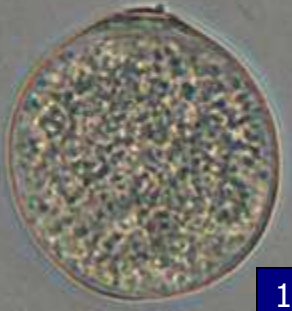
úlomky skla ze skleněného zábrusu
foceno objektivem 100x

pylové zrnó břízy

- 1. pyl břízy
- 2. heterotrofní bakterie

1

1

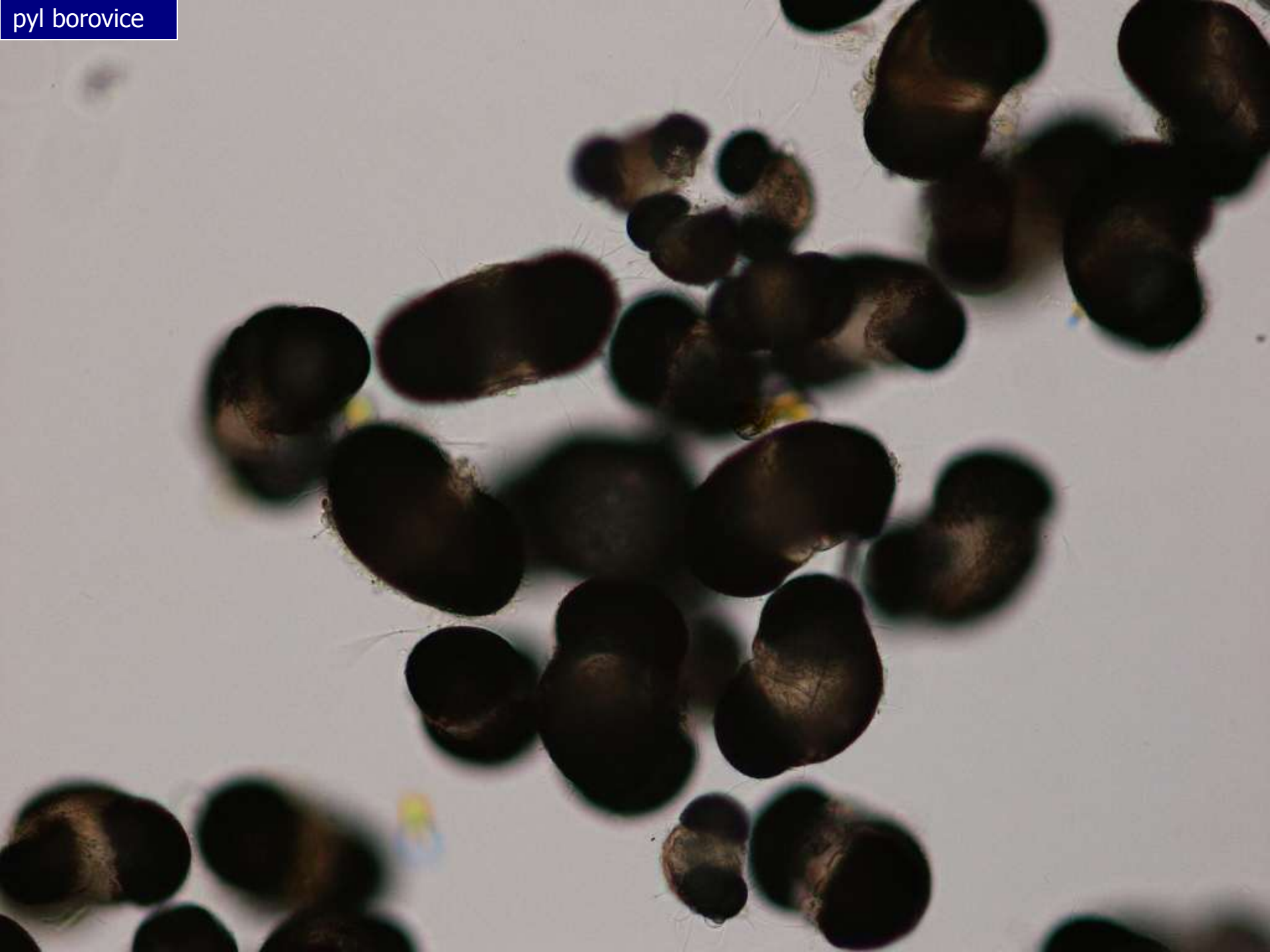
1

2

1. pyl vrby
2. spory micromycét

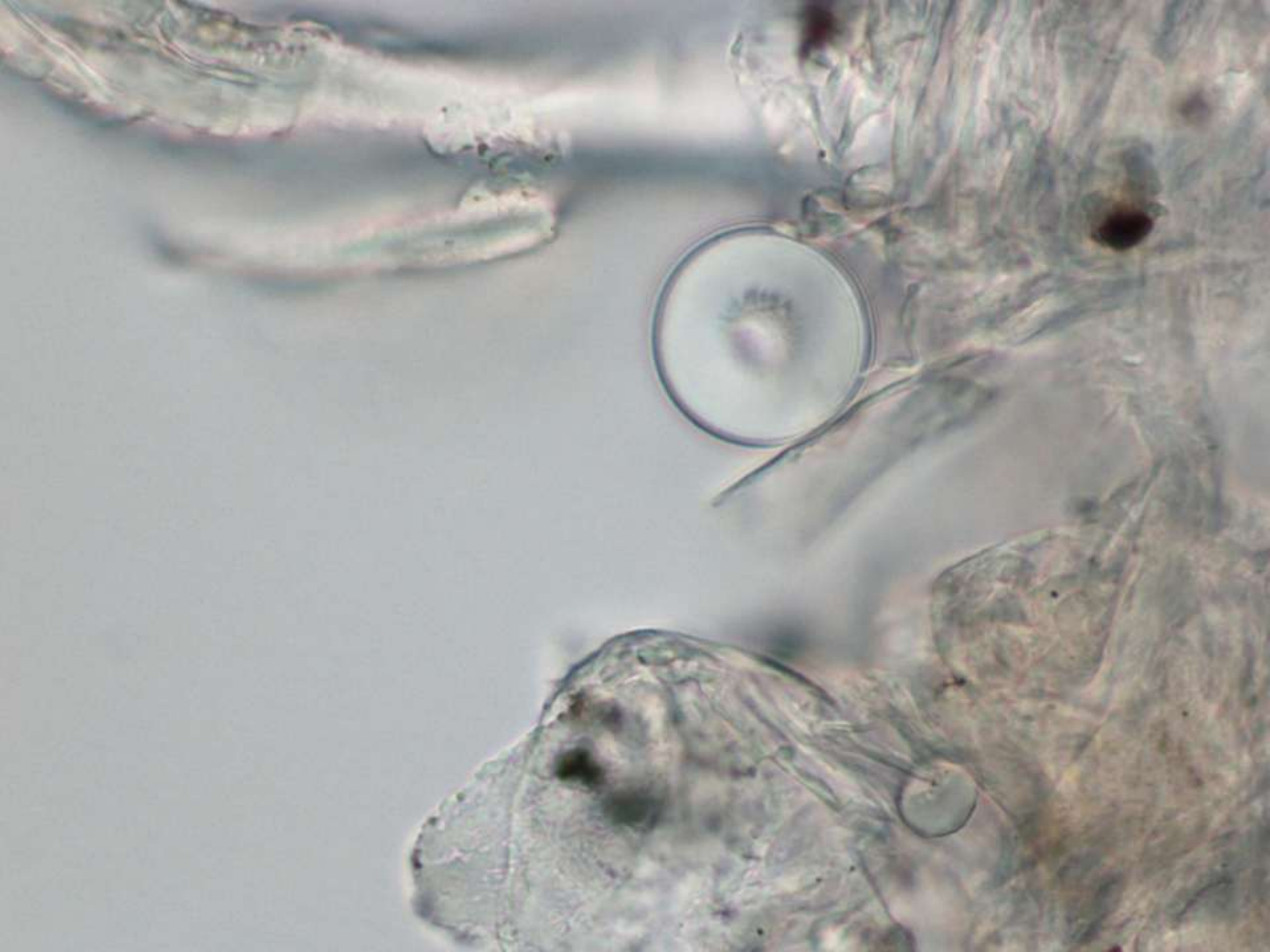

bramborový škrob

Scenedesmus (*Desmodesmus*) - prázdňý

Gomphonema (rozsvivka) - prázdňá

Problémy při počítání - prázdné schránky rozsivek

Příčinou chyb při kvantifikaci může být také nejednotný přístup k prázdným a téměř prázdným schránkám rozsivek. Na příkladech je ukázáno, jak jsme posuzovali jednotlivé organismy v naší laboratoři, i když u organismů v prostředním rámečku není podle našeho názoru situace jednoznačná.

Nepočítali

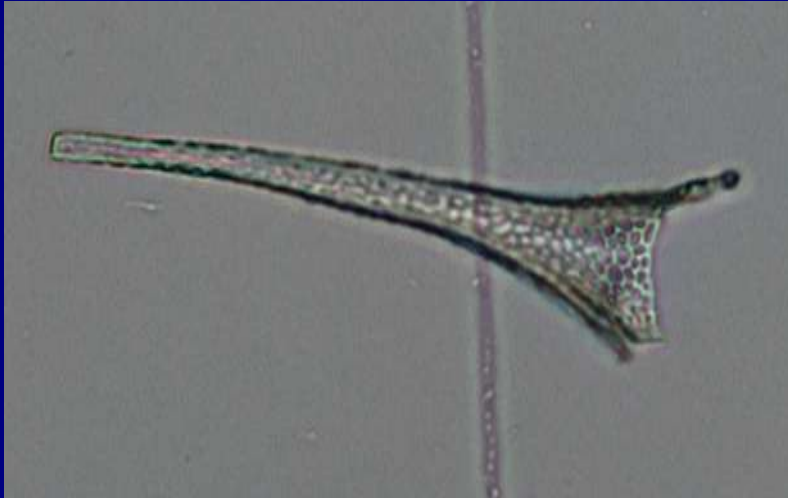
Nepočítali

Počítali

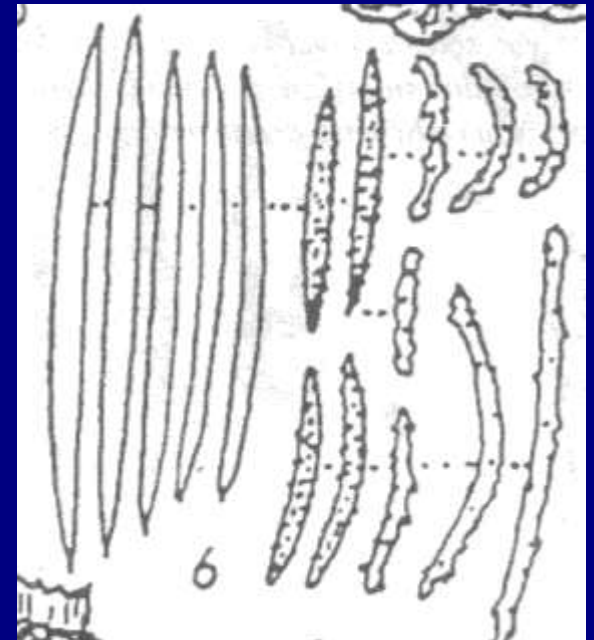

Zbytky pancířů obrněnek

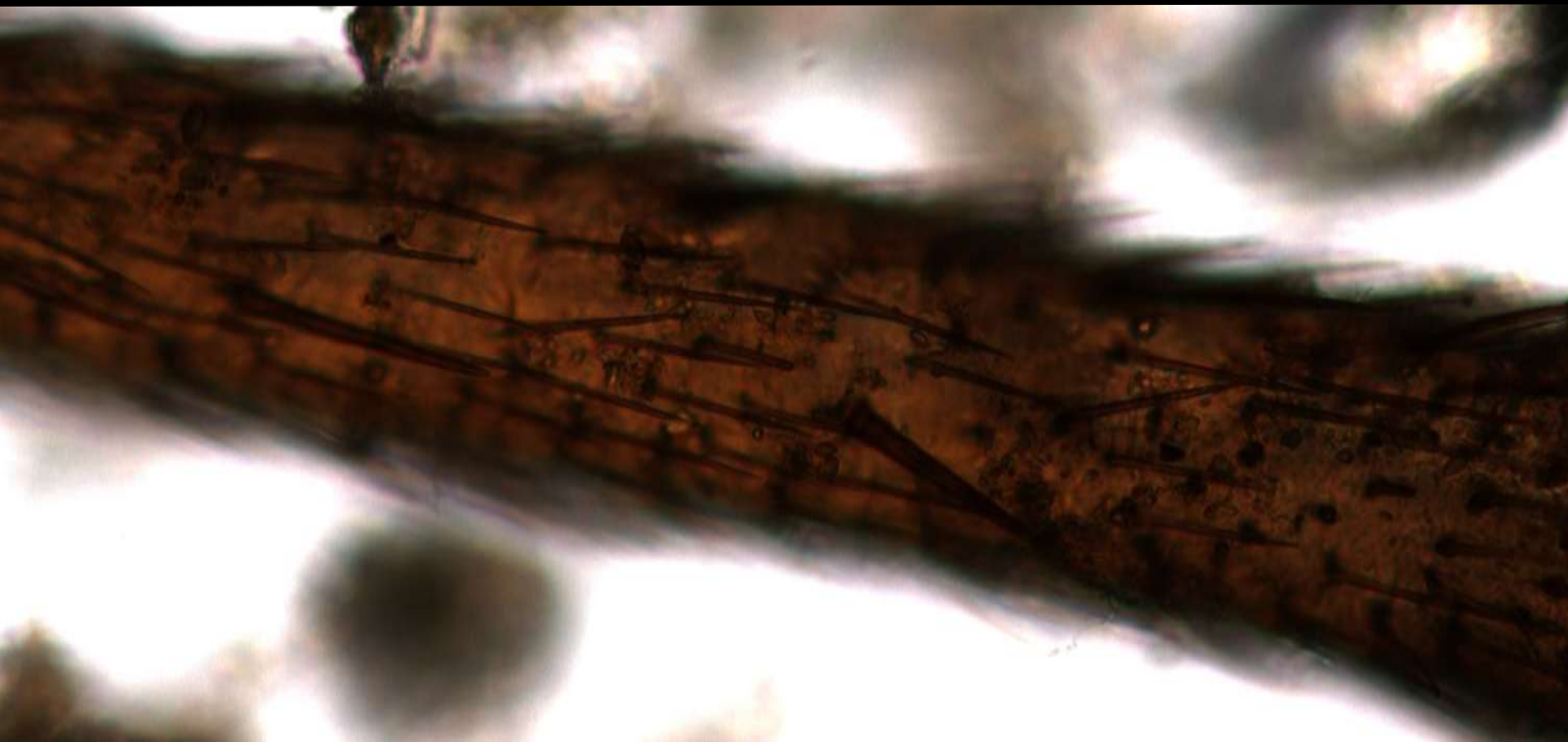

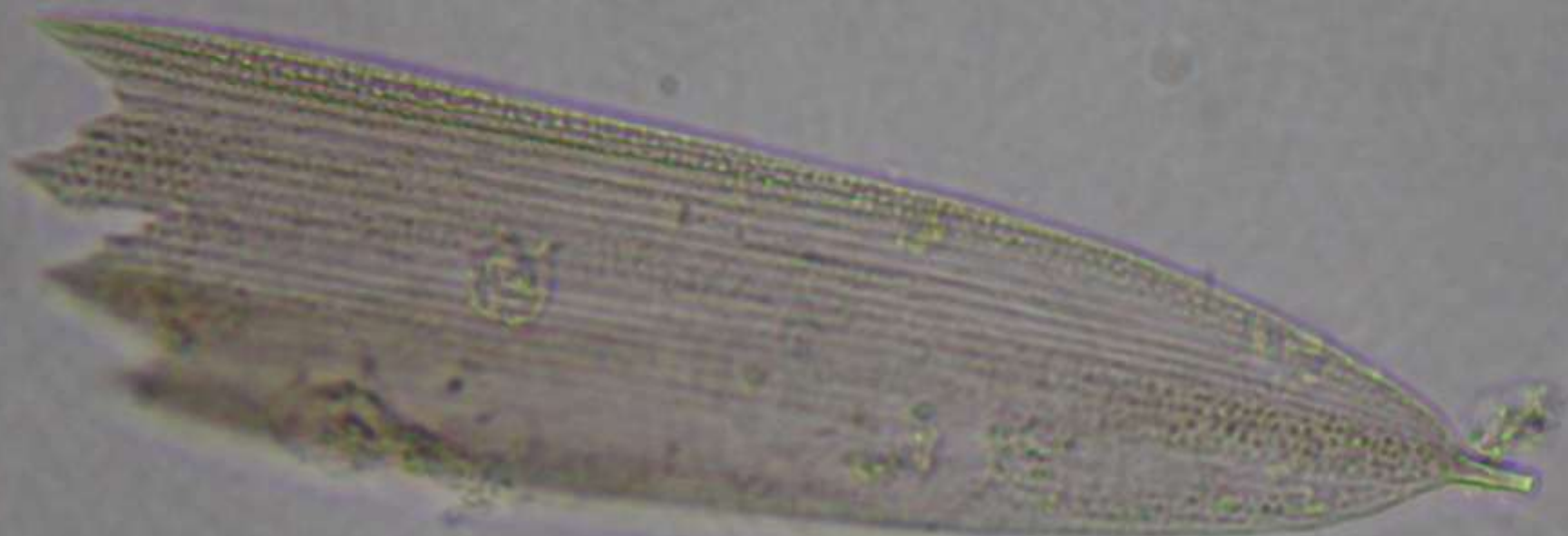
Jedlice sladkovodních hub

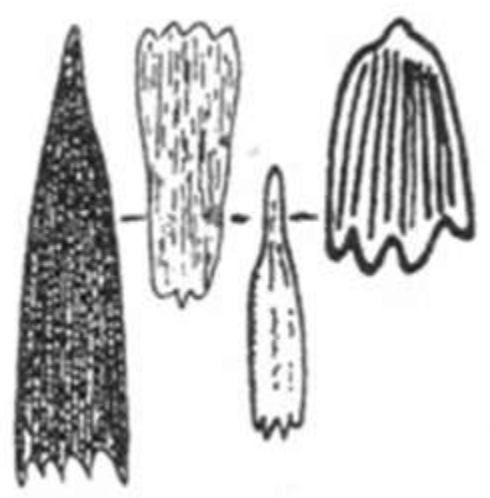
zbytky chitinů z hmyzu

šupina z křídla motýla

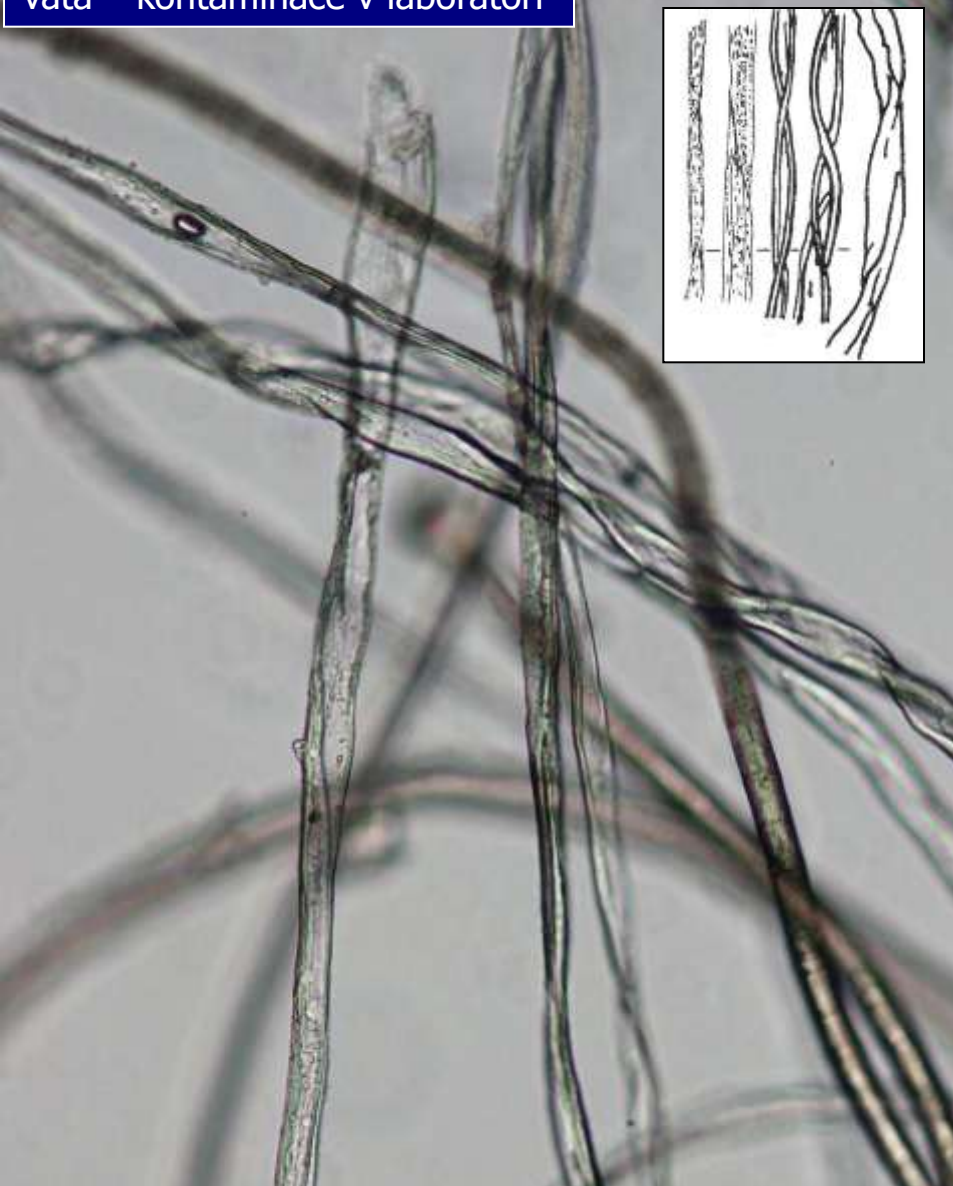
šupina z křídla motýla

zbytek rostlinného pletiva

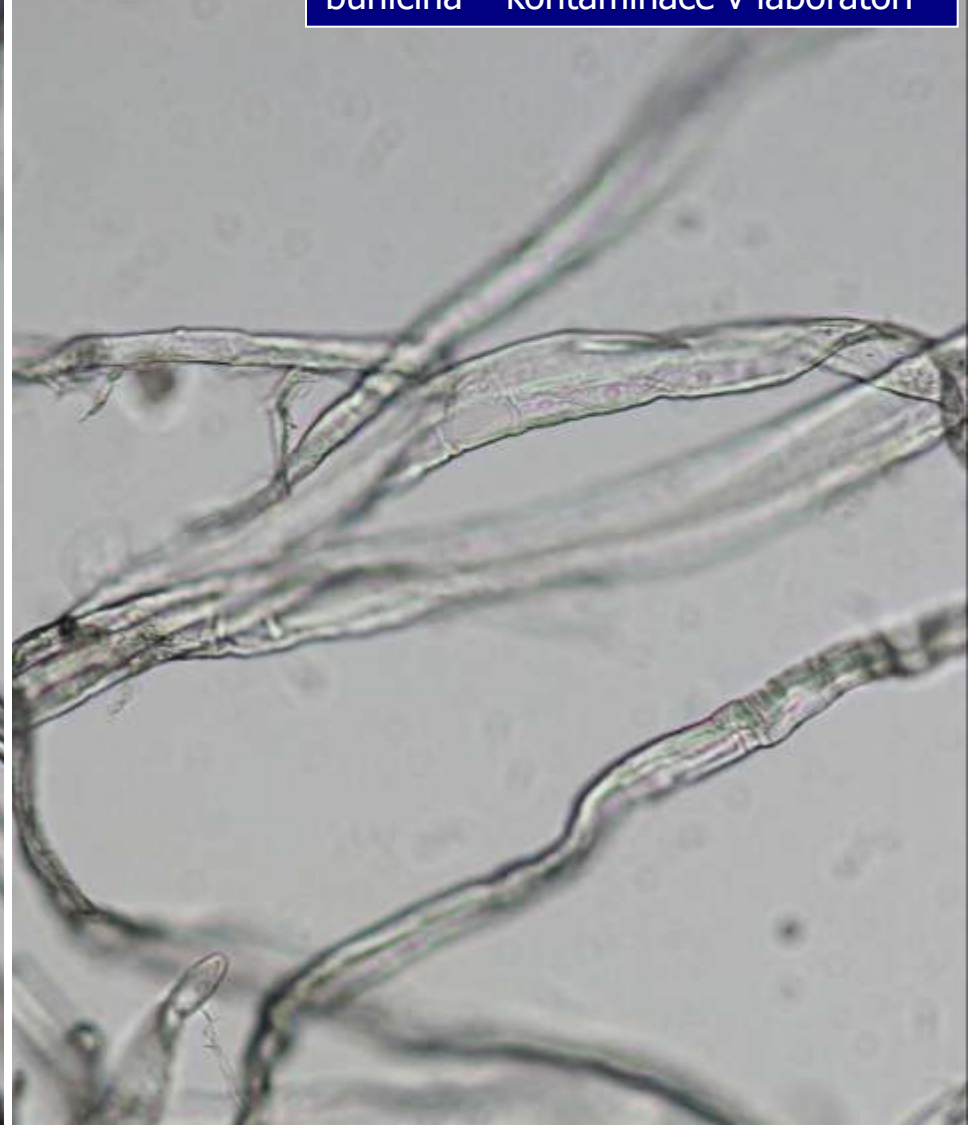
vata – kontaminace v laboratoři

Vata je slisované vláknenné rouno o hustotě až 80 kg/m^3 , jehož vlákna drží vlastní silou pohromadě. Vyrábí se z krátké bavlny, bavlněného odpadu nebo z viskóznové stříže ke zdravotnickým, hygienickým a kosmetickým účelům.

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vata>

buničina – kontaminace v laboratoři

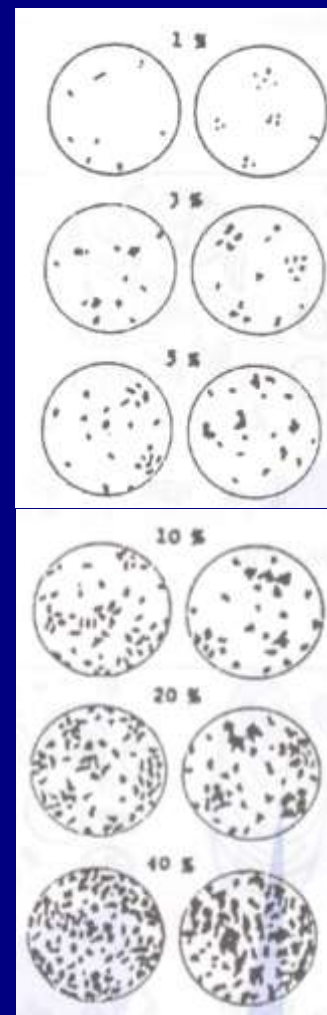
Buničitá vata se vyrábí ve tvaru listu z bělené sulfitové nebo sulfátové buničiny, do které se smí přimíchávat až 20 % dřevní buničiny (papíru). Konečný výrobek sestává z jednoho listu nebo z několika vrstev nad sebou. Pro zdravotnické účely se vata dodává adjustovaná nebo dělená v různých formách a velikostech. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vata>

prach v laboratoři

Kvantitativní stanovení abiosestonu podle ČSN 75 7713

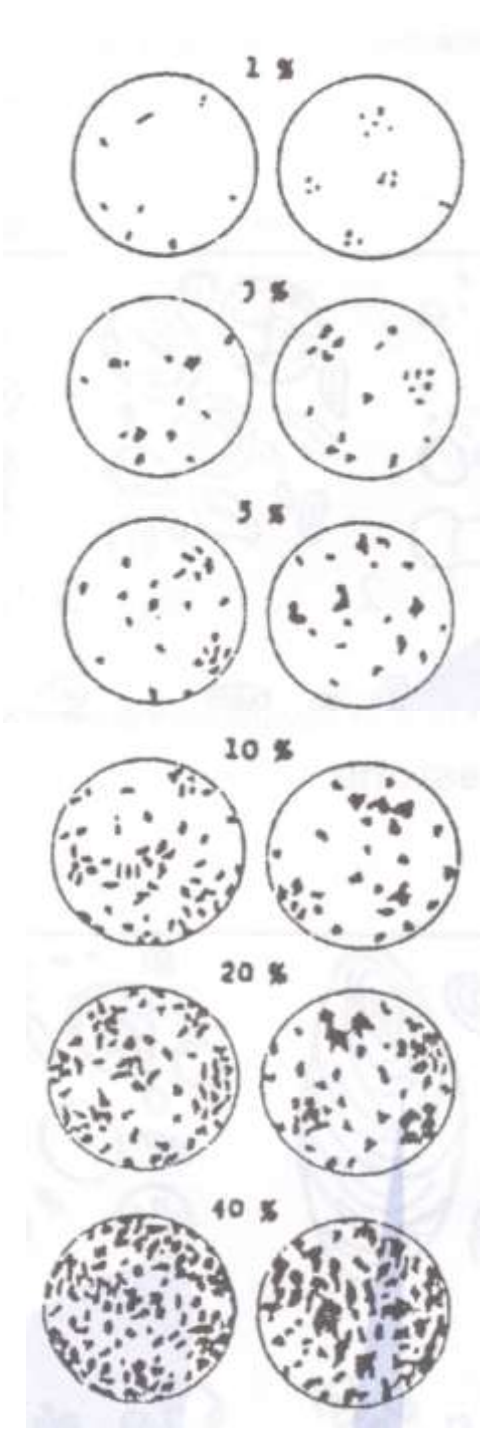
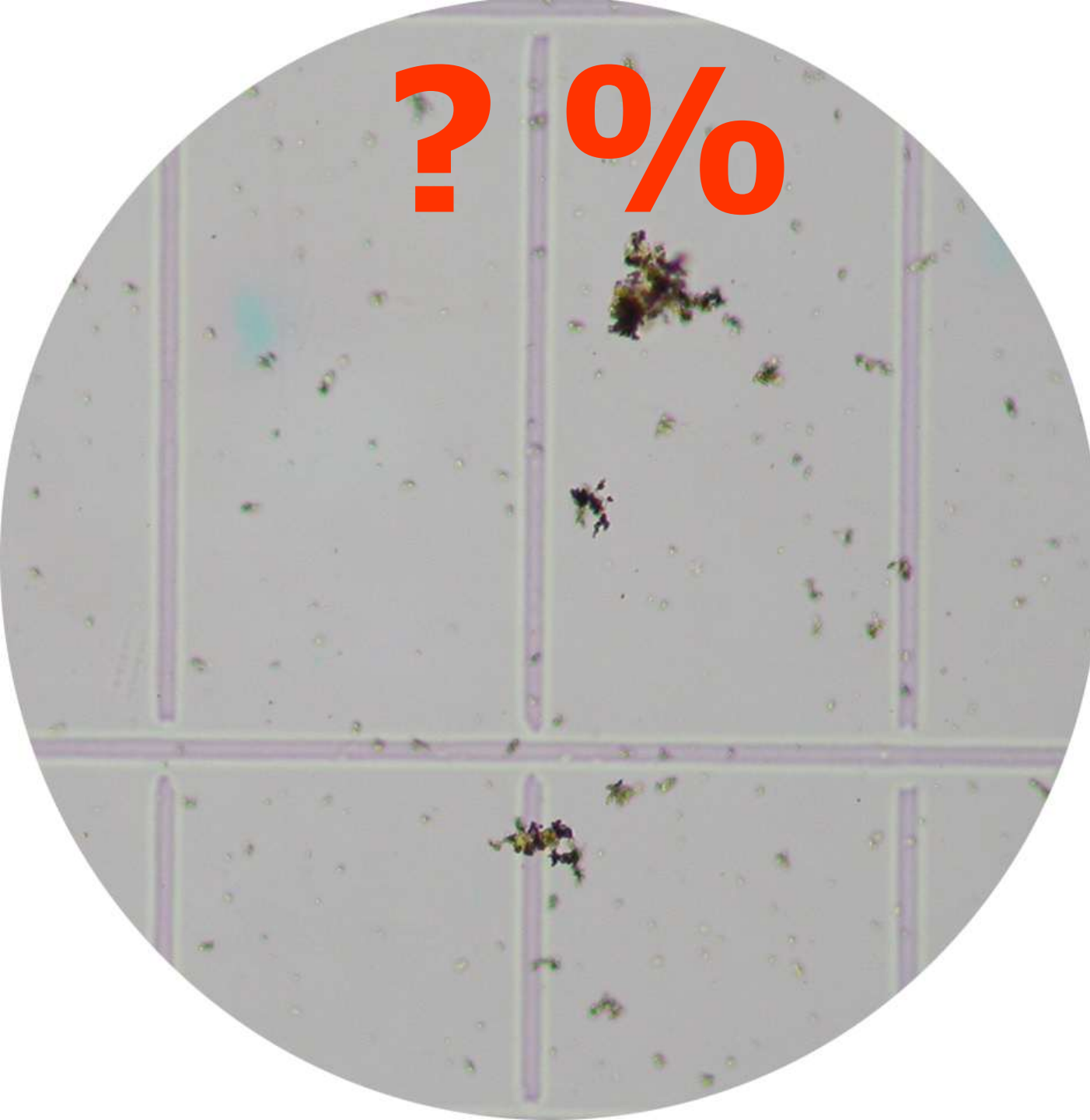
- společně s biosestonem
  - odstředění 10 ml vzorku
  - zahuštění na **0,2 ml**
  - přenesení do komůrky Cyrus I.
  - pozorování při 200 násobném zvětšení
- odhad pokryvnosti zorného pole v procentech

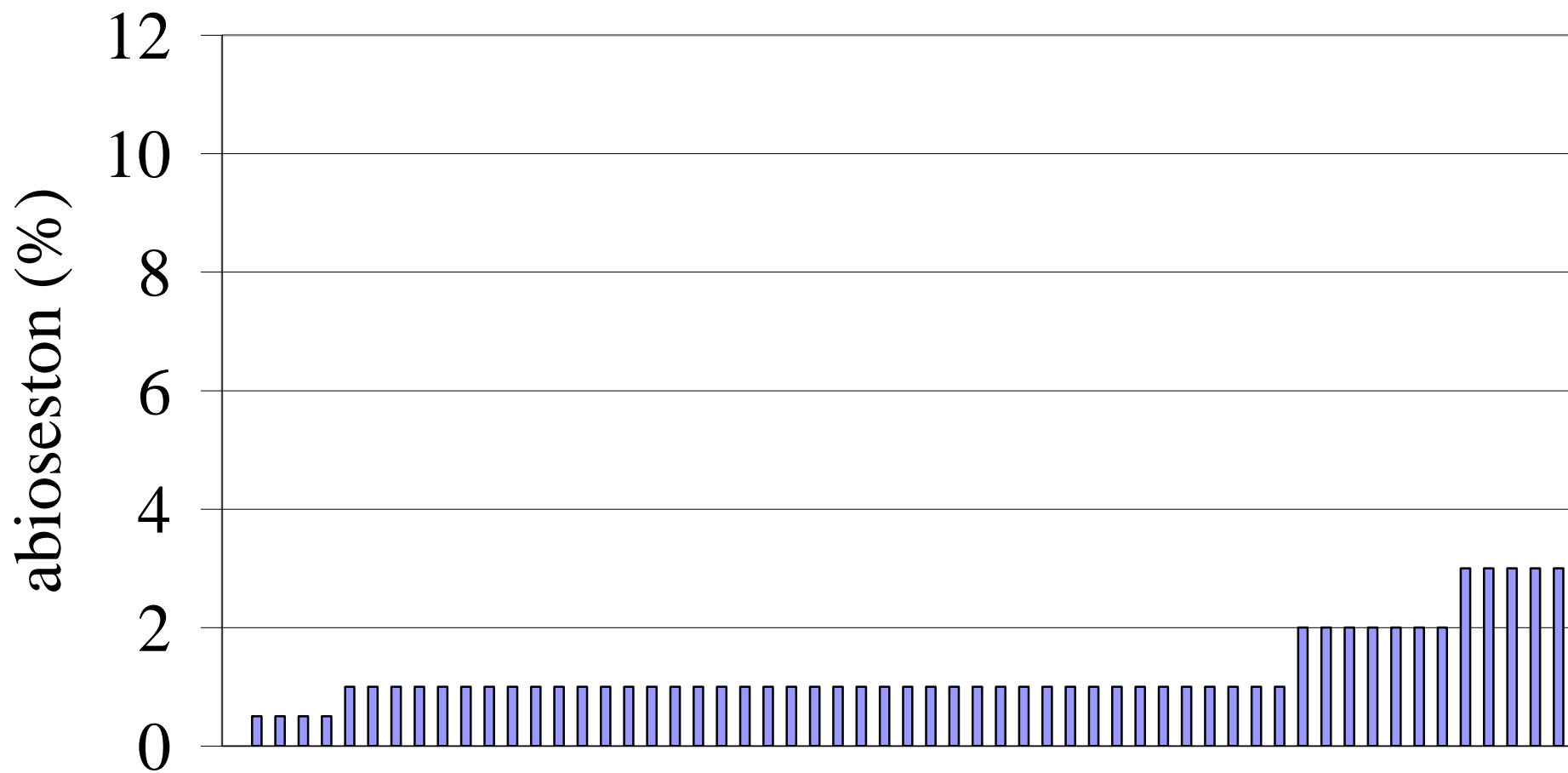

Problémy s ČSN 75 7713

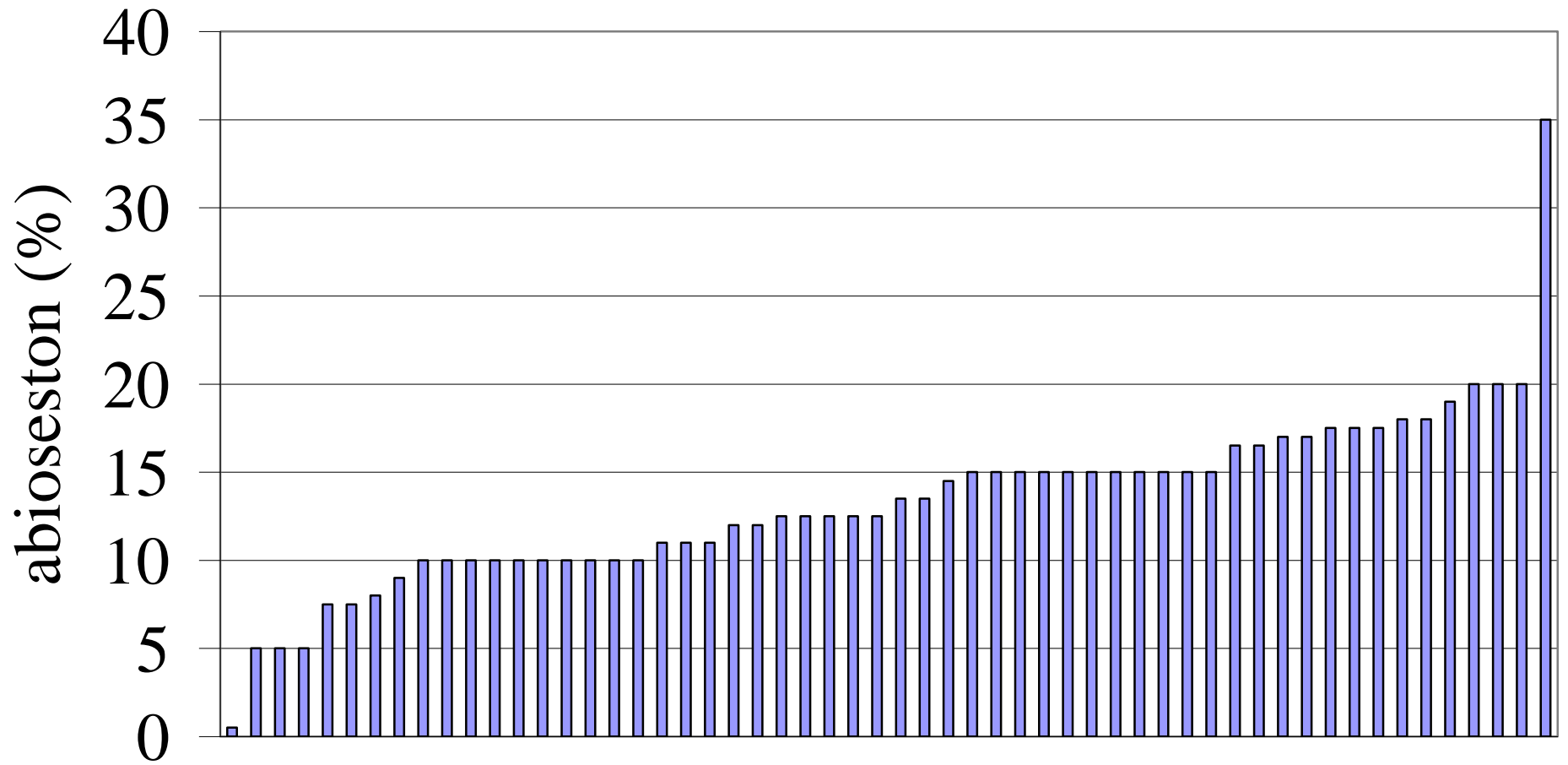
? %

MPZ 2004 - abioseston

MPZ 2006 - abioseston

Srovnání běžných účastníků a terčových laboratoří

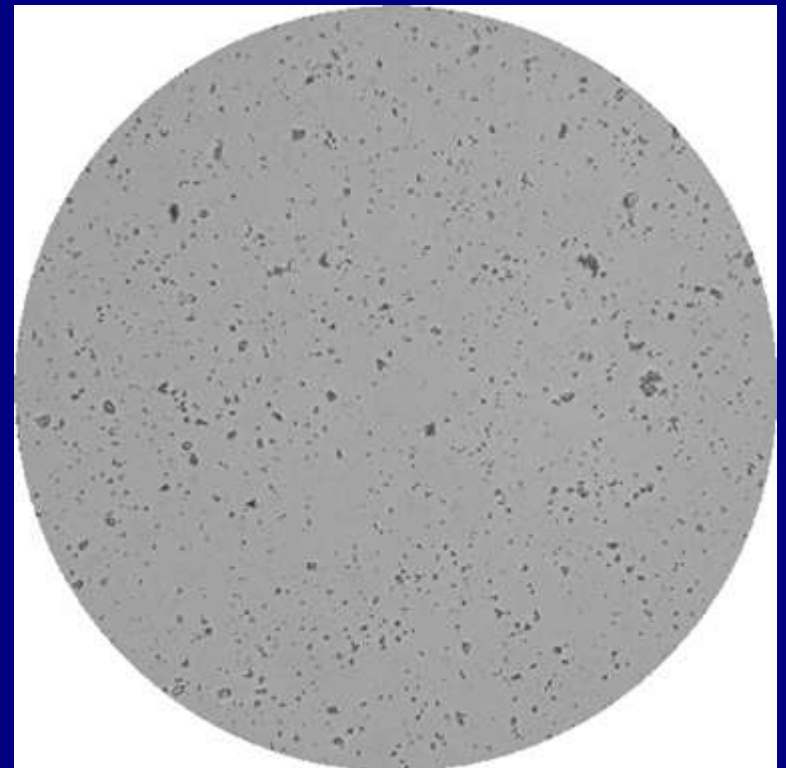
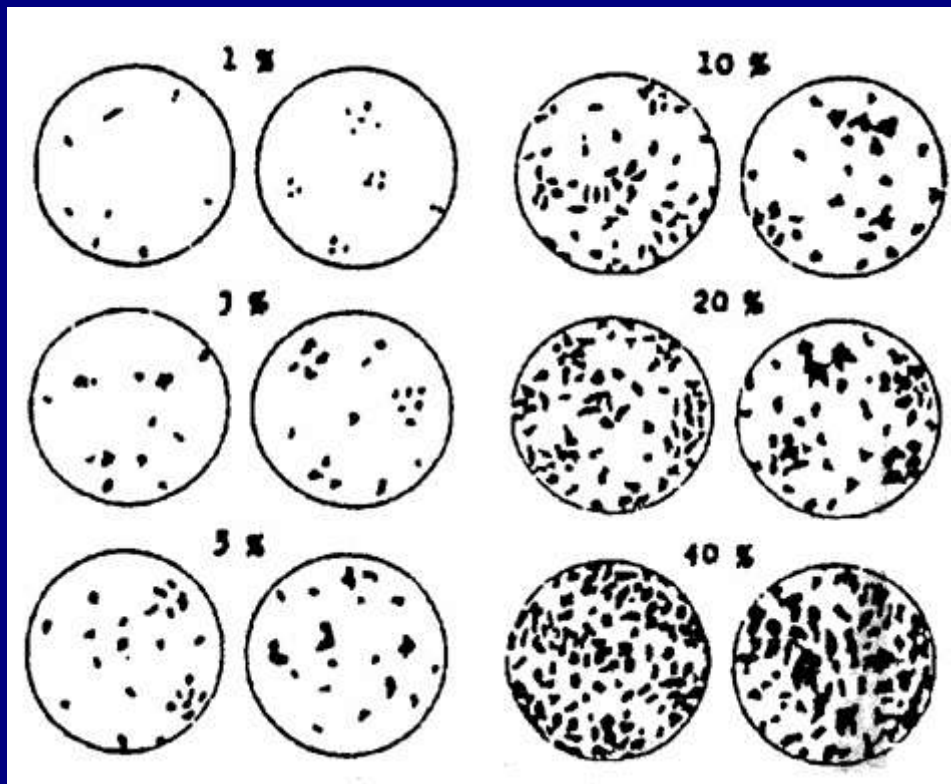
rok	odhad pokryvnosti (%) - medián	
	účastníci	terčové lab.
2005	12	15
2006	13	12

Srovnání odhadu pokrývnosti a analýzy obrazu

rok	odhad pokrývnosti (%) - medián		pokrývnost analýzou obrazu %	
	účastníci	terčové lab.	účastník 561	SZÚ
2005	12	15	-	3,58
2006	13	12	3,75	2,84

Hlavní příčiny

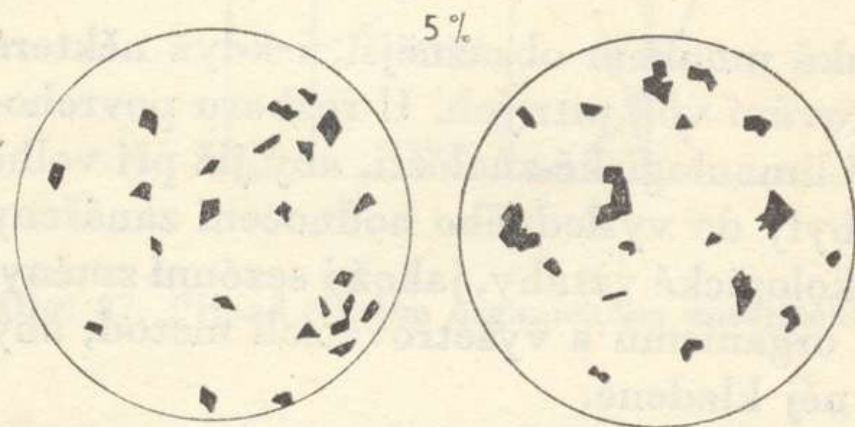
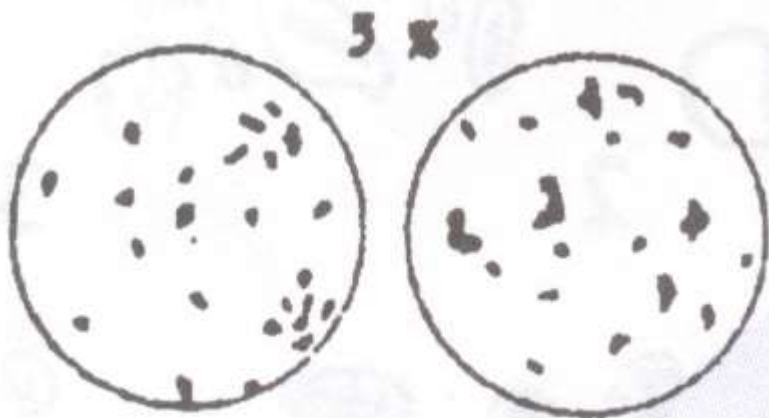
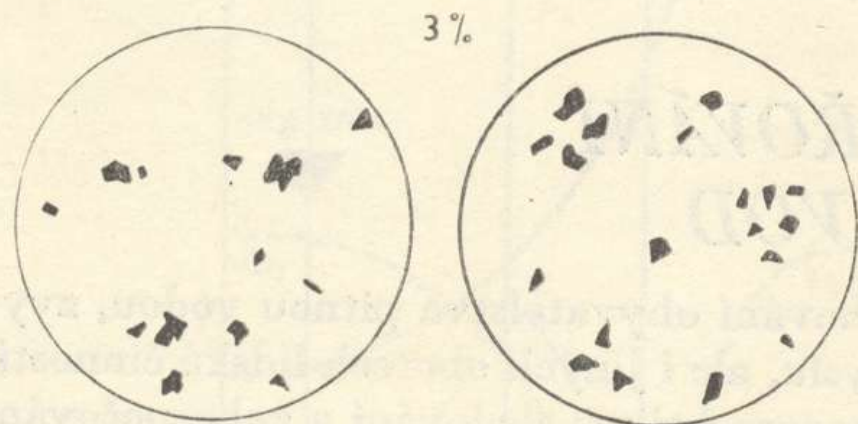
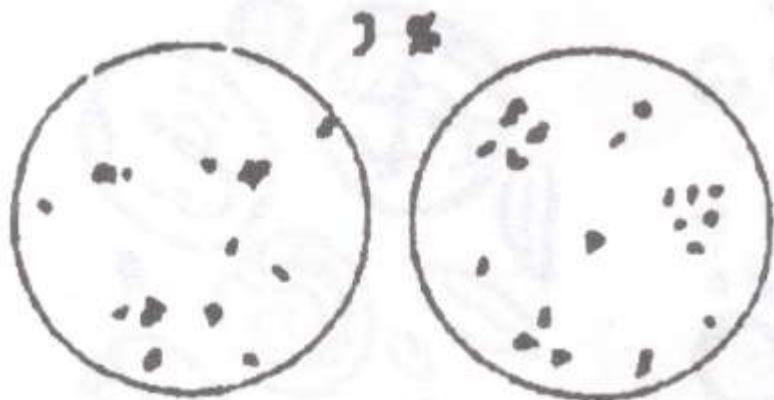
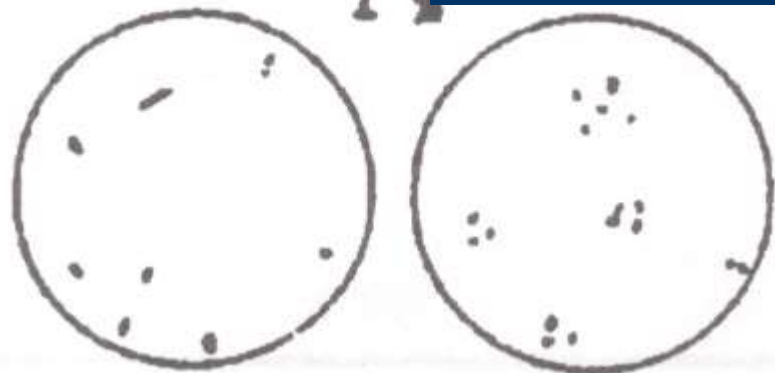
- velmi subjektivní
- tabule nejsou příliš podobné skutečnému pohledu do mikroskopu

ČSN 75 7713

Štěpánek 1982

1%

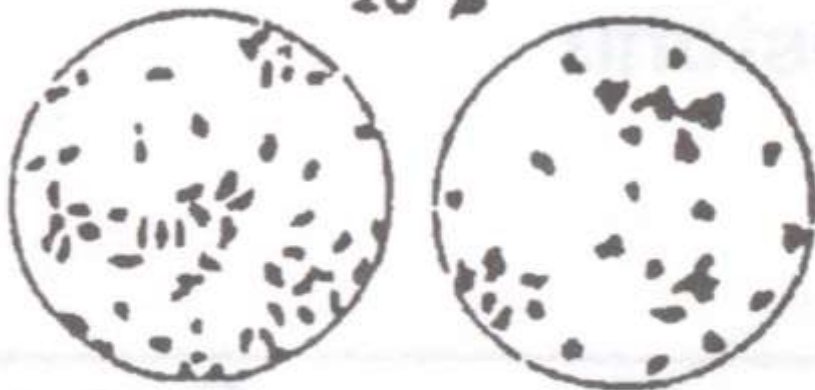

ČSN 75 7713

Štěpánek 1982

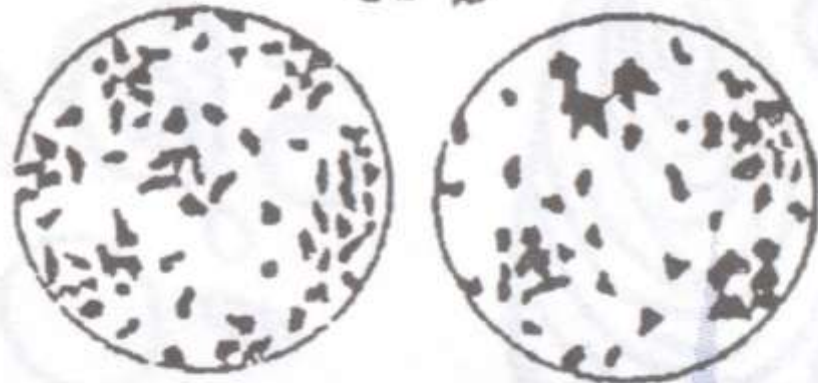
10 %

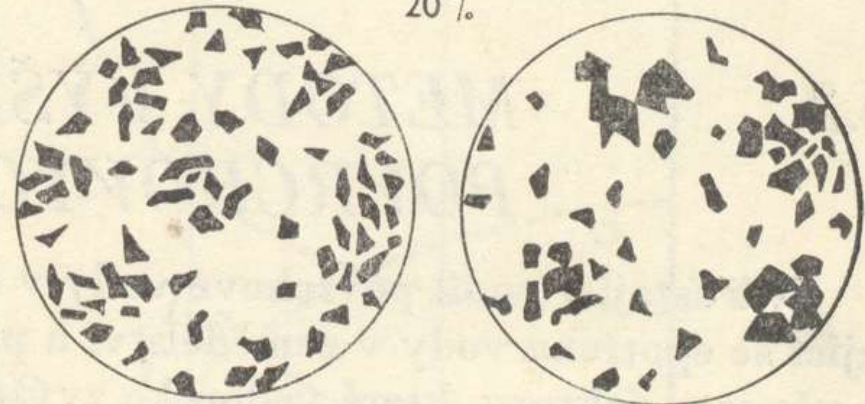
10 %

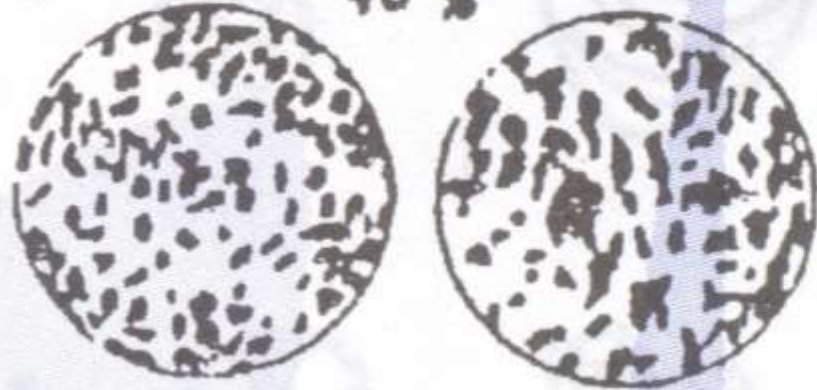
20 %

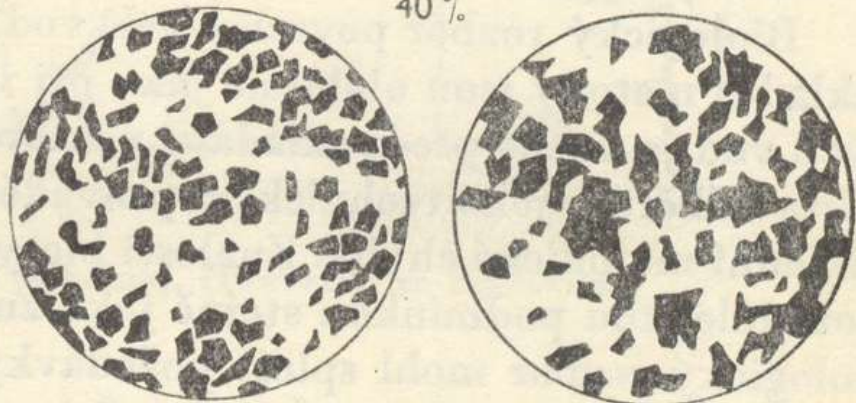
20 %

40 %

40 %

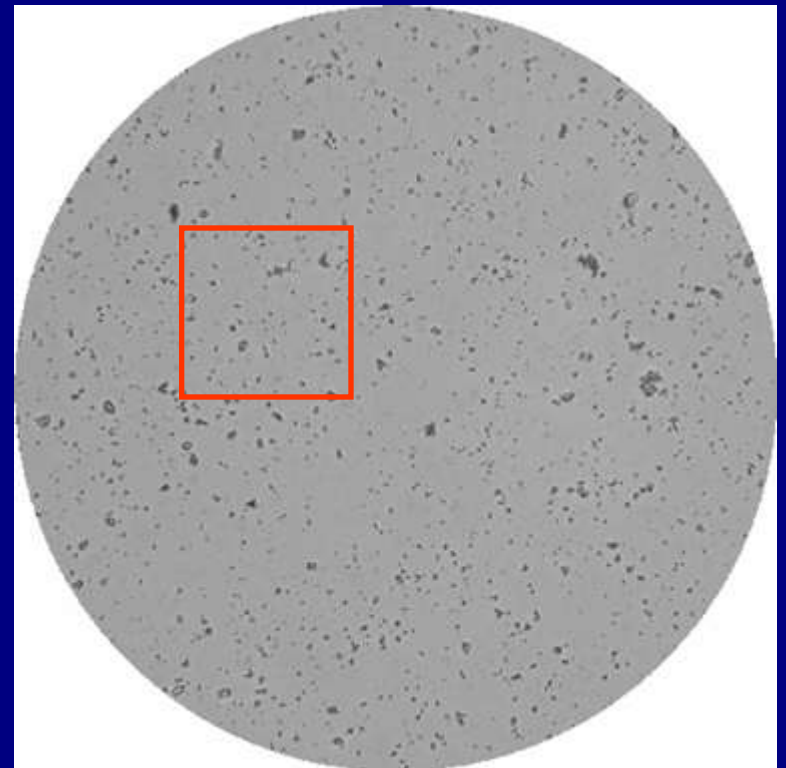
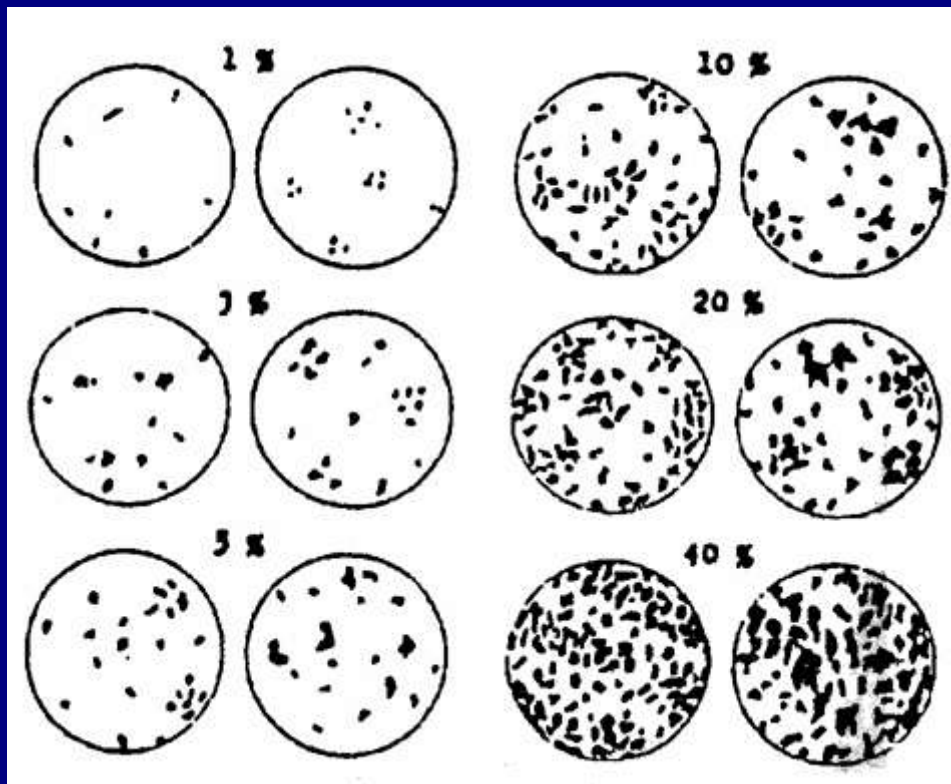

Odhadní stupnice

- starší metodické normy a předpisy obsahovaly odhadní stupnici
- výsledek udáván ve stupních

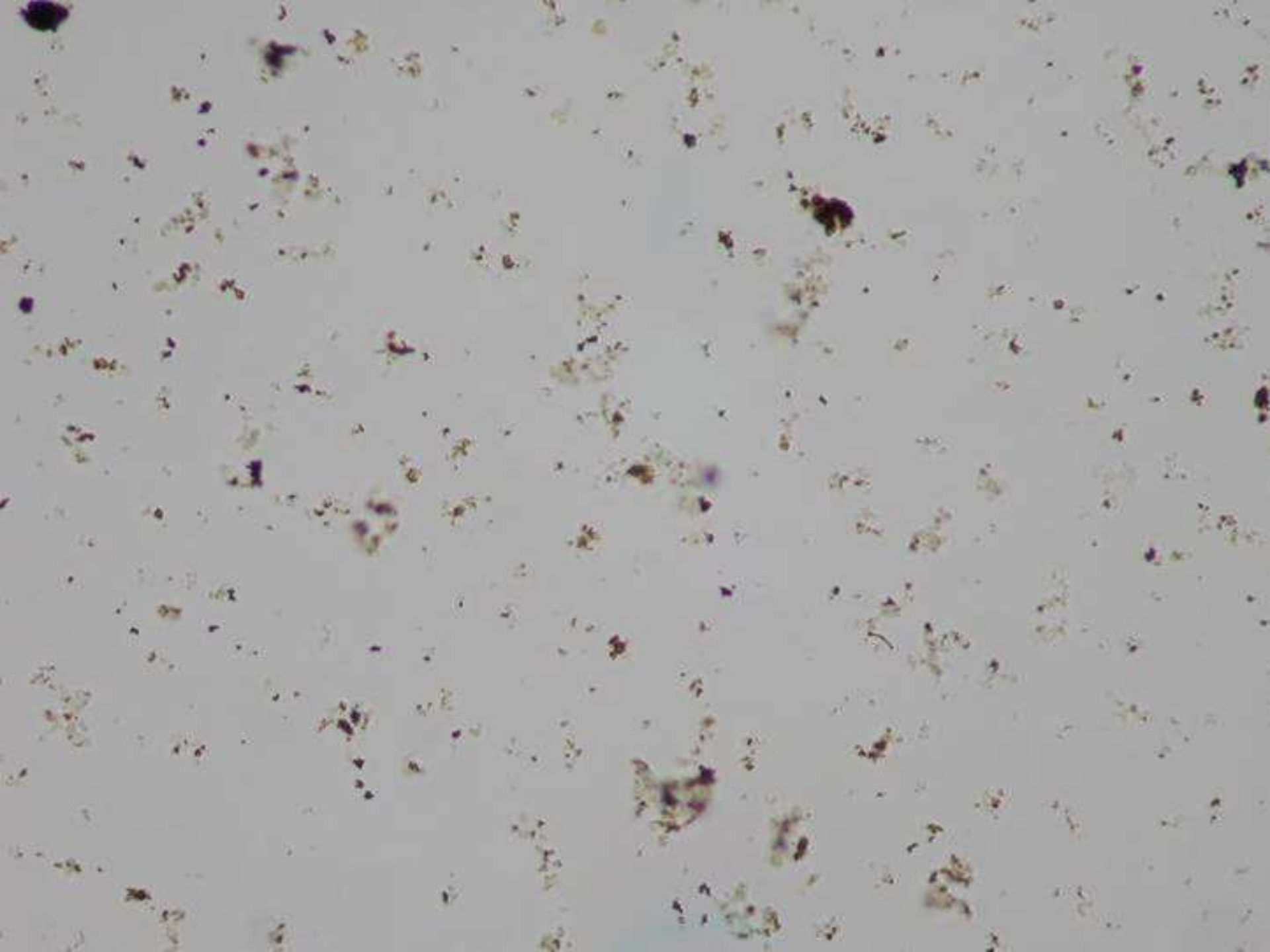
stupeň	1	2	3	5	7	9
pokryvnost v %	<1	1 – 3	3 – 10	10 – 20	20 – 40	40 – 100
pokryvnost v %	<1	1 – 3	4 – 10	11 – 20	21 – 40	41 – 100

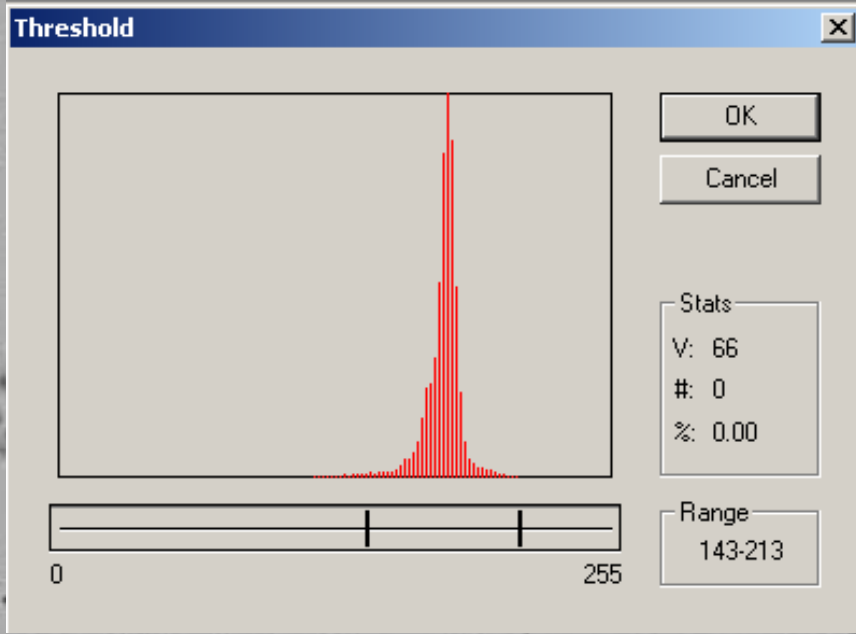
Jak si pomoci (i bez analýzy obrazu)?

Analýza obrazu

- stejné jako u ČSN 75 7713
- místo odhadu použití analýzy obrazu
- nutné vybavení
  - mikroskop s digitálním fotoaparátem nebo kamerou
  - vhodný software

	Black Count	White Count	Black %	White %	
Mean	3289865,00	163575,00	95,26	4,74	
Std. Dev.	0,00	0,00	0,00	0,00	
1	3289865	163575	95,26	4,74	
2					
3					

Problémy analýzy obrazu

- některé mikroskopické objekty jsou problematické (většinou částečně průsvitné)
- problém při vyšším zastoupení organismů

Abioseston ve vyhlášce pro pitnou vodu – možný budoucí vývoj

Pohled do minulosti předpisů pro pitnou vodu

- od roku 1959 – „*Centrifugát ze 10 ml nesmí obsahovat žádné mikroskopicky zjistitelné organické zbytky rostlinné a živočišné*“
- ČSN 75 7111 – limitní hodnota 10%, ale v návrhu 3%
- Vyhláška č. 376/2000 Sb. – bez ukazatele abioseston
- Vyhláška č. 252/2004 Sb. – limitní hodnota 10% a slovní popis

Srovnání abiosestonu a zákalu ve vzorku pro MPZ

rok	odhad pokryvnosti (%) - medián		pokryvnost analýzou obrazu %		zákal (ZF _n)
	účastníci	terčové lab.	účastník 561	SZÚ	SZÚ
2006	13	12	3,75	2,84	59,6

Návrhy řešení pro novelu vyhlášky č. 252/2004 Sb.

- nutnost ověřit na řadě vzorků korelaci se zákalem; nutnost změn v metodice stanovení
  - zachovat současný stav
  - upravit výši limitu
- vypustit kvantitativní stanovení abiosestonu (podobnost se zákalem) a zachovat pouze kvalitativní stanovení